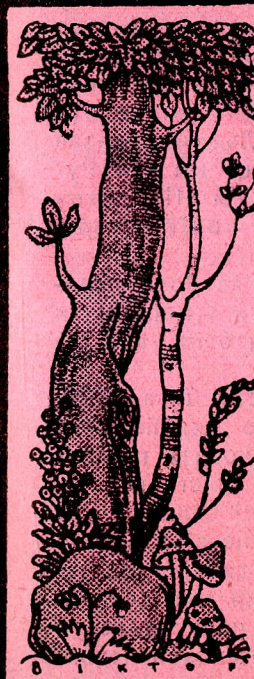

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 4.

КВІТЕНЬ

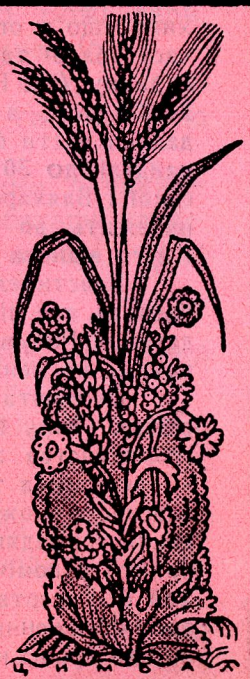
РІК 1930.

ЗМІСТ:

1. Весна прийшла в гості 97
2. Гей та пташка 98
3. Двацять казка дідуся Тараса 99
4. Лакома мишка 107
5. За волю України 108
6. Люльку пакає 112
7. Про от. Самійла Зборовського 113
8. Пісенька про вовка 116
9. Щаслива рука 117
10. Як приймемо гостей? 120
11. Весною 123
12. Весняна пісня 124
13. Великдень 126
14. Яка то весна. 126
15. Чешу, чешу... 127
16. Загадки 128

Ціна 1 зол.

Всіх Передплатників, Читачів і Прихильників нашого видавництва — вітаємо з нагоди світлого Празника ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВОГО — прастарим українським привітом:

Х Р И С Т О С В О С К Р Е С !

Видавництво: „СВІТ ДИТИНИ“.

Пекуча справа.

Дім Т-ва «Просвіта» у Львові, Ринок 10, це одна з найстарших і найкращих камениць у Львові. Занимає вона три фронти: від Ринку 19'45 метрів, від вул. Руської 64'25 м. і від вул. Бляхарської 19'45 м. Його збудовано не в одні часи, але около 1760 р. князь Любомірський получив дві одноповерхові каменички від Ринку і кілька каменичок, згл. офіцин одноповерхових, від Руської і Бляхарської вул. і надбудував над ними другий поверх, так, що будинок в теперішнім виді стоїть около 170 літ. Коли побудовано згадані каменички й офіцини одноповерхові, годі сказати. Та цей будинок, мимо великої історично архитектурної вартости, має ту хибу, що з огляду на неоднотайну будову вимагає від часу до часу дбалої та коштовної консервації. Частину консервації цього будинку (від Ринку) переведено в рр. 1923 і 1925, коштом около 24.000 зол., а тепер негайних консерваційних робіт вимагають дальші части будинку тимбільше, що магістрат м. Львова наказав найдалі до 30 мая ц. р. відновити фасади камениці від вул. Руської і Бляхарської. Тут треба ще зазначити, що дім «Просвіти» належить до будинків, що стоять під охороною консерваторів і його віднова не є така проста річ.

Властитель не може поступати, як сам хоче і як йому подобається, але під оком консерваторів дім має зберегти усі прикмети давнини. Розуміється, така віднова будинку дуже коштовна і коштуватиме не менше як 30.000 зол.

Ці кошта перевисшають фінансову спроможність Т-ва «Просвіта». Тому Головний Виділ звертається до всього українського громадянства з просьбою о датки на ту ціль. Цеж ходить про дім «Просвіти», а тим самим про дім, який є власністю цілого народа, власністю кожного з нас. Ми хочемо вірити, що ні один український громадянин, до якого рук дійде ця відозва не відмовиться прийти з помічу «Просвіти». Не вимагаємо великих датків, але нехай ВСІ жертвують, а дім «Просвіти» прибере гідний вид без нового обтяження Т-ва «Просвіта», яке під нинішню пору потребує багато гроша на освітну роботу. Датки просимо пересилати чеком.

Львів, дня 21 марта 1930.

За Головний Виділ Т-ва «Просвіта» у Львові:
М. Галущинський, голова **В. Мудрий, секретар**

Читачі й Читачки «Світика»!

По прочитанню цієї відозви — нехай кожде з Вас возьме чек, що находится в тім числі і вишле ним бодай 50 сотиків на віднову дому «Просвіти» у Львові. Кожде з Вас може роздобути таку квоту.

Зробіть це конче всі! Покажіть, що ви діти великого й культурного народу. Про це просить Вас сердешно —

Ваш «СВІТИК».

Весна прийшла в гості.

(Великоднє оповідання).

Великдень був дуже гарний. Ясніла весняна погода. Поля й левади грілися до сонця, а під гаєм пишалися перші весняні цвіти.

Івась, Микола, Маруся й Оля були в церкві, щиро помолилися й цікаво дивилися як паски, писанки і всячину принесли люди святити. Довкола церкви поставали з кошиками, а священик ішов і святив ті Божі дари. А люди співали радісну пісню: „Христос воскрес!“

По свяченню пасок побігли до дому на обід, на свячене. Але умовилися, що по обіді підуть в гай, бо було дуже тепло.

І пішли. І наповнили поле й ліс веселими окликами й піснями. А їм потакували пташки, що щебетали на деревах; і голос жайворонка було десь чути в горі, дуже високо.

— Цвіти! Цвіти! — закликала Маруся.

І всі кинулися рвати весняні цвіти. Був там білий ряст, синя бриндушка, зелені „конопельки“ та інші.

Кожде з них мало за хвилину гарну китичку цвітів. І тоді вертали в село.

— Що тепер будемо робити? — спитав Микола.

— Підемо бавитися до нас! — закликала Оля.

— Ні, ходім під церкву, там дівчата виводять гагілки і красно співають! — сказала Маруся.

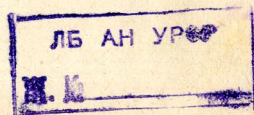
— Ні! — сказав Івась. — Я вже знаю, куди ми повинні піти!

— Куди? — запитали всі разом.

— Знаєте, що наш товариш Дмитро Василів хорий. Перестудився і лежить бідний в ліжку. Треба його відвідати!

— Добре кажеш, Івасю, підемо до хорого Дмитрика!

— загомоніли всі діти.

І побігли до хати Дмитрика.

— Христос воскрес! — загомоніли всі враз, увійшовши в хату.

— Воістину воскрес! — відповіла Дмитрикова мати. — Дуже гарно, діточки, що ви не забули за свого товариша.

Дмитрик радісно всміхнувся і витався з товаришами.

— Як мені весело, що ви прийшли! Я вам дуже вдячний.

— Ось, ми тобі принесли перші цвіти. Дмитрику! — сказала Маруся і подала йому свою китичку цвітів.

— І ми даємо тобі свої цвіти, щоби ти знав, що нині Великдень і гарний весняний день! — сказали другі і поклали перед хорого свої цвіти.

— Бачиш, Дмитрику, що весна прийшла до тебе в гості! — говорила зворушена мати, ставлячи цвіти в глечик з водою, щоби не зів'яли. — Бо ті цвіти то весна і ви, діти, також мов весна гожа. Нехай вам Бог надгородить за вашу доброту.

Діти побули ще трохи в Дмитрика й тішилися, що йому вже полекшало. А потім побажали йому здоров'я й попрощалися. І тепер побігли всі під церкву дивитися на гагілки. І бупи раді та щасливі, що зробили гарне діло.

Гей та пташка.

Я співаю гей та пташка
Серед гаю на горісі —
Моя пісня бідолашка
Йде по лузі, йде по лісі,
Кличе: Ку-ку-ку!

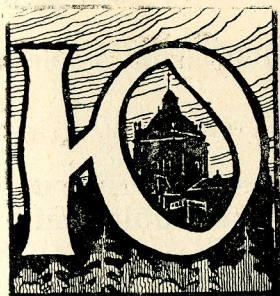
То не пісня моя лине,
То зазулька сива кує;
Тай на гори, на долини
Рай віщує, весну чує,
Весну гомінку!

Рву горішки на горісі
Тай співаю свою тугу —
Моя пісня йде по лісі,
А мій голос серед лугу
Кличе: тьох-торрох!

То не голос мій там лине —
Соловейко то співає,
Та всі гори, всі долини,
Всі садочки розвиває,
Що судив нам Бог!..

Дзвінка Пачовська.

Двацята казка дідуса Тараса.

РЧИК переглядав пошту, яку приніс післанець з міста. Дідусь Тарас одержав з пошти якийсь друк і пильно вчитувався в нього. Цікавенька Богданочка заглянула з боку, що це дідусик читає й заразисько побігла до других дітей та й каже:

— Гей, діти! Дідусик дістав із пошти якийсь такий великий друкований зшиток,

зішитий жовтою й синьою ниткою...

— А то щось дуже важне, коли зшиток зішитий жовтою й синьою ниткою! — каже найменший Миросьо (йому всего пять літ скінчилося в лютому ц. р. — та він дуже цікавий хлопчик).

А Богданочка говорила далше:

— А на верха є якийсь герб!

— О, і герб є! — зчудувався Юрчик, що вже ходив до третьої кляси вселюдної школи. — А який? Лев чи тризуб?

— Я не встигла доглянути який, бо дідусик зараз обернув картку. Та не був це ні лев, ні тризуб, бо я зараз пізналаб. — Якийсь був інакший. В середині доглянула я тільки на горі напис великим червоним друком: „Громадяне, Українці!“

— То якась відозва! — каже Ромчик, ученик другої гімназійної кляси.

Тут Вірочка, що ходила до першої гімназійної, каже:

— Ходім, Юрчику, до дідусика! Дідусь скаже нам, що це таке!

І взяла Юрчика за руку та й побігли обое.

А дідусь Тарас скінчив уже читати й відложив зшиток на бік.

Вірочка ще в дверях:

— Дідусику, дідусику, що ти вичитав там у цій гарній книжечці?

— Це дуже важне, що я в ній читав, дуже важне! — відповів дідусь Тарас.

— То хай дідусик і нам прочитає! — прохав Юрчик.
— Прочитати прочитаєте собі самі потім, та перше я вам, як звичайно, казку скажу!

Як казка, то казка! І Вірочка з Юрчиком побігли кликати дітий.

Коли вже діти зійшлися, став дідусь оповідати казку:

про Лицаря Завзятого, що розгублені жемчуги й самоцвіти віднаходив і в родинній скарбівниці для потомности зберігав.

Давно, дуже давно це було. Жив рід славний та давний і багатий. Розлогі й родючі мав поля. А що трудящий був увесь, то й доля сприяла йому. Та як то в світі буває: тут ведеться, доля всміхається, а там уже й недоля гульк ізза плота. Таке було й із родом цим! Втратив він усе майно. І прийшлося всему родови в наймах гарувати, на землях на своїх не на себе працювати. Та булоб це ще менше лихо. Пильною, невсипущою працею й завзяттям усе можна відзискати втрачене. Та тут прийшлося гірше! Стали що найперші, що найчільніші свого роду вирікатися, стали старі скарби, жемчуги й самоцвіти рідні ні за що вважати, чужим пірям косичитися стали, чванитися. А на менших братів і сестер своїх із погордою гляділи. Сумно, дуже сумно стало в старинній домівці роду. В руїну став дім розпадатися, гордий та пишний колись. Пил, цвіль та павутиння вкрили все. Жемчуги й самоцвіти, що сусіди їх не доглянули й собі не забрали, на поді, по закутинах, а то й по смітниках валялися. Що найменші в роді, ці забували давнє минуле, славу давну за важким трудом, за слізми. І ніщо для них були ці жемчуги та самоцвіти. Були в роді такі, що взивали: „Не запропащуйте старих скарбів!“ Та інші здвигали раменами й казали: „Що нам із них, хліба за них не купити!“ Та був між старшими братами один, що Лицарем Завзятим звали його. Він сказав собі:

— Усе моє життя і труд мій і засоби на це посвячу, щоби всі розкинені, забуті, пилом, цвіллю й павутинням покриті скарби: жемчуги й самоцвіти на верх добути, до купи зібрати й братам і сестрам і дітям їх і внукам давну

силу й славу навів показати, любов до всего рідного на-
ново розбудити — любов і гордість колишню!

Митрополит гр. Андрей Шептицький
(український патріот, великий гуманіст і меценат мистецтва).

І не щадив, не жалував ні труду, ні засобів. Довгі літа трудився. Аж постарівся, посивів у труді. Багато, багато самоцвітів і жемчугів добув він з під пилу століть і зложив їх у скарбівниці. І сторожів біля скарбівниці розумних та мудрих поставив:

— Бережіть і даліше рідні скарби збирайте! — сказав їм.

Аж тоді всі брати й сестри з чуда-дива ахнули:

— Справді, які то дорогоцінні скарби мали ми в старину!

І ввесь рід мов зі сну пробудився! До праці взявся, до труду — старинний дім відновляти, запустілі ниви орати, засівати.

А він, Лицар Завзятий на старі літа радів душею:

— Не пішла моя праця, труд життя на марне, врожай напевно вдасться, буде жниво гарне!

— От, і вся вам казка, діти! — закінчив дідусь Тарас і з усмішкою додав:

— А тепер вгадайте про кого вона, казка моя сьогоднішня!

Діти глянули одно на одно. Та видно було по личках, що ніхто не здогадується, хто це той Лицар Завзятий.

Та завважав дідусь Тарас, що Богданочка нишпорить щось там у зшитку, що жовтою й синьою ниткою зішитий. Побачив це дідусь Тарас і каже:

— Не здогадується, та Богданочка відай знає вже...

— Лицар Завзятий — це засновник „Національного Музею“ у Львові.

Тоді всі діти враз як в один голос:

— Про нашого митрополита! Про нашого митрополита!

На це дідусь Тарас:

— Так, діточки, так! Про митрополита та про „Національний Музей“, який Він здвигнув своїми засобами. Саме цього року в місяці березні минуло 25 літ від заснування цього музею.

— Значиться, „Національний Музей“ засновано в 1905 році! — заважив Ромчик, що мав усе „дуже добре“ з математики на всіх свідоцтвах.

Тут Богданочка:

— Дідусику, а що це таке той музей?

Дідусь Тарас погладив Богданочку по русавій головці таї каже:

— Музей, діти, це збір старинних памяток і мистецьких творів: різьб, картин (образів) і т. п.

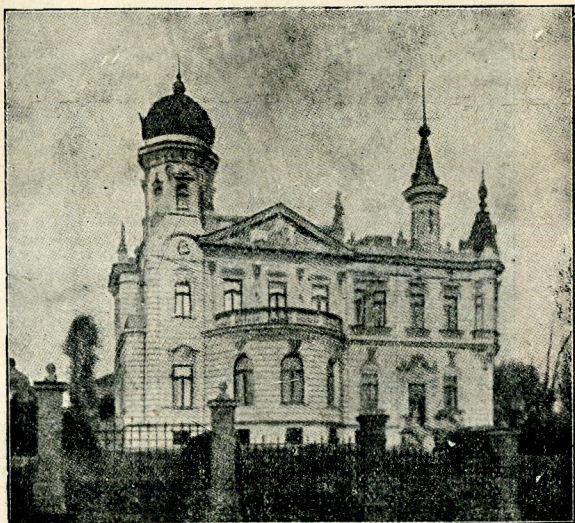
Тут Юрчик:

— А чому, дідусику, цей наш музей називається: „Національний“?

Пояснив йому Ромчик:

— „Національний Музей“, або по нашому: народній. Так зоветься він тому, що там зібрано тільки це, що має якусь зв'язь із життям нашого народу!

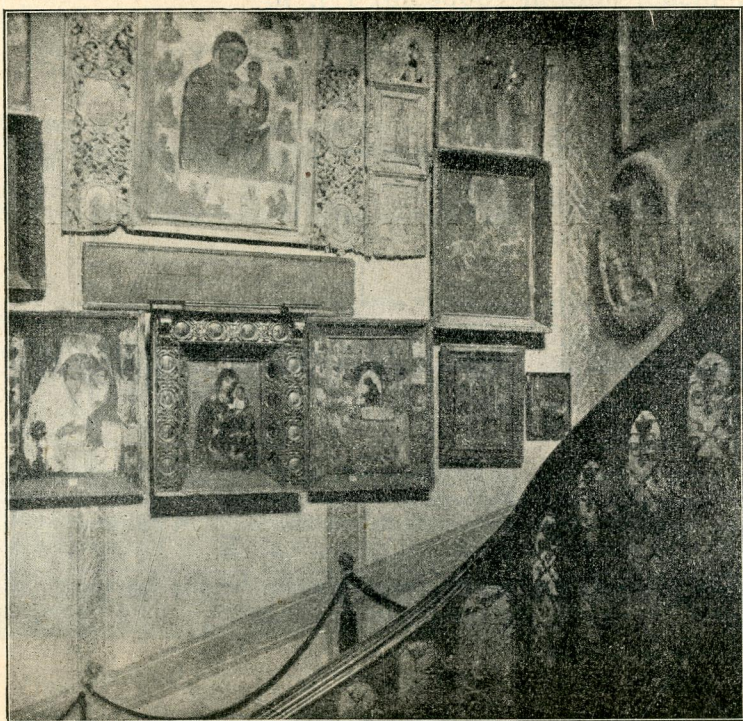
— Добре ти пояснив! — похвалив дідусь і додав: — Музеї можуть бути різні. В однім зібрані тільки мистецькі твори: різьби й картини — це

Палата „Національного Музею“.
(куплена Митрополитом Шептицьким).

буде мистецький музей. В іншому може бути зібране все те, що відноситься до побуту якогось народу: ноша (одяги), вироби та зразки будівництва. Це буде етнографічний, або народописний музей. Музей, де зібрані окази звірят, птиць, дерев, камінів — це буде музей природознавства. І ще багато, багато інших музеїв може бути — як от: промисловий, хліборобський, шкільний. Та вернімо до нашого „Національного Музею“. Як знаєте вже, там зібрано все, що має зв'язь із минулим і сучасним життям нашого народу. Доси зібрано вже 70 тисяч поодиноких предметів: старинних і новітніх образів, старинних виробів, старинних

книжок і рукописів. Сам митрополит, ще до заснування музею, зібрав 20 тисяч предметів, а 50 тисяч то вже зібрано протягом 25 літ його існування. Щоб було де розмістити це все, купив митрополит за свої гроші гарну палату з великим огородом. Та вже ця палата за тісна стала.

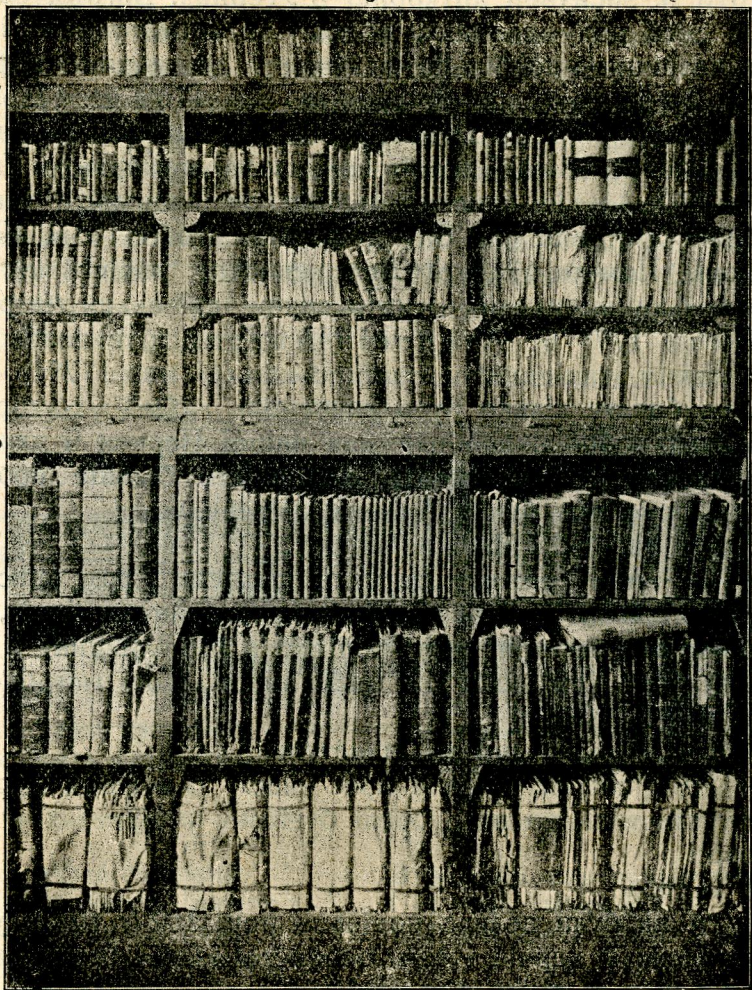
Стіна зі старими іконами в нутрі Музею.

Тому Кураторія цього музею рішила побудувати там новий будинок.

— Дідусю, а що це таке Кураторія? — спитала Вірочка.

— Кураторія, дитинко, це збір людей, що опікуються музеєм, дбають про його розвиток! — пояснив дідусь Тарас і говорив далше: — На будову будинку треба гроший. А що це національний музей, то повинні всі свідомі Українці причинитися до будови. Тому саме в 25-ліття отворення музею, утворився у Львові „Ювілейний Грома-

дзянський Комітет розбудови Національного Музею“. І цей комітет саме й видав отсю відозву. Тепер, діти, скажіть мені, що знаєте про нашого митрополита та про його рід?

Архів рукописів і старих книг.

Тут Богданочка:

— Митрополит, граф Андрей Шептицький, походить із старинного українського роду!

А дідусь Тарас:

— Так, із старинного та славного українського роду. Рід цей від р. 1469 писався: з Вощанець і Шептиць у Самбірщині. Із цього роду були: вчений богослов Олександр, що 1618 р. заснував друкарню в Угерцях. Багато, багато було з цього роду славних людей. Та я назву вам тільки найвизначніших і найбільш заслужених для нашого народу, як ось: Варлаам або Василь, що від 1709 до 1715 був львівсько-галицьким і кам'янецьким єпископом. Він написав чимало релігійних творів і заснував друкарню в Уневі. Атанасій-Антін, єпископ львівсько-галицький, а пізніше київський митрополит. Він побудував собор св. Юра у Львові. Помер 1747 р. Лев, єпископ львівський, галицький і кам'янецький, а потім також київський митрополит. Помер 1779 р. Атанасій-Андрей був єпископом перемиським, сяниським і самбірським. Помер 1779 р.

Ось бачите кілька було визначних людей з того роду, що багато доброго зробили для нашої Церкви й для народу нашого. А ще скажіть, що знаєте більше про самого митрополита графа Андрея Шептицького!

Тут перший обізвався Ромчик:

— Я читав книжку „Царський Вязень“. Там описано, як в часі світової війни москалі, коли зайняли Львів, вивезли нашого митрополита глибоко в Московщину й там держали його, аж поки не впав царат. Тоді митрополит повернув до Львова!

А Богданочка, завзята пластунка, каже:

— Митрополит дбає й про пласт. Відступив українському пластови на літні оселі будівлю в Карпатах у селі Підлюті!

А Юрчик:

— А як була велика повінь в році 1927, то накупив багато одержі й харчів і сам особисто їздив та роздавав між тих, що потерпіли від повені.

А Богданочка знов:

— Заложив також „Сирітський Захист“ у Львові, де мають мешкання й харч багато воєнних сиріт.

Тоді дідусь:

— Треба згадати й про „Українську Лічницю“ та про „Порадню Матерей“, які Він оснував.

Булиб ще більше осьтак говорили діти з дідусем Тарасом, та прийшов до дідуся якийсь пан у гості й діти вийшли з дідусевої кімнати. Сказав ще тільки дідусь дітям на відхідне:

— Памятайте, діти, що й ви можете зробити дещо для „Національного Музею“. Всюди по домах на селах, на приходствах, чи по церквах є ще старинні рукописи й книги та образи і всякі старі церковні предмети. Часом у землі хтось викопав щось із давних часів — гроші, оружжя. Коли ви про таке довідаєтеся, чи почуєте — зараз кажіть цим людям, щоб усе те відсилали до „Національного Музею“ у Львові, ул. Мохнацького ч. 42.

— Будемо, будемо казати всім! — закликали діти.
А Ромчик додав:

— І будемо всіх намовляти, щоби посилали гроші на розбудову музею!

Антін Лотоцький.

Лакома мишка.

Була миш собі маленька,
Що все бігала хитренька
І денебудь що напала,
Зараз гризла і зідала.

Раз десь вчула солонинку
І вже стала ликать слинку;
Глип! У кутику дощинка,
Там на дроті солонинка!

Ага! Знаю я ті штуки!
Каже мишка — та науки
Я про це від мами маю,
Тої скринки не займаю!

Але каже по хвилині:
— Щось пече, горить щось в мені,
Я приступлю з осторожна
Тай понюхаю, цеж можна...

В скринку миш помандрувала
І на задні лапки стала,
Дре свій носик щораз вище,
Щораз ближче, щораз ближче...

Милий запах — любий дотик —
Раптом рушила той дротик —
Бах! Дощинка нагло впала,
Бідна мишка вже не встала!

За волю України.

II.

В березні 1920 року нас росташували на відпочинок у містечку Голті. Четареви Ящурови, Звариборщеві і мені призначено для постою — хатку на березі ріки Богу.

Як побачила мене хазяйка, привітна чорнява молодиця, то з дива начеб закамяніла. Потім заплакала голосно й сказала:

— Певно, кінець світа надійшов, коли вже й діти воюють!

— Е, тітко, — відповів я, — бачу, що у вас очі на мокрому місці. Кожен з нас мусить боронити рідну землю, але про це поговоримо пізніше. А зараз того, як його... ми голодні. Пошукайте чого-небудь для нас зїсти.

— Зачекайте хвилину-дві! — заметушилася молодиця. — Я збігаю за трісочками то звару вам затирку, або лапшу з салом.

— Затирку, тіточко! — підхопив я, бо дуже любив затирку.

Я був озброєний, як і дорослі козаки: мав кріс, шаблюку при боці й 15 набойів за паском. Ми пороздзягалися й хотіли піти напоїти коний — коли це над містом дз-з... б-бу! розірвалася десь ґраната, за нею друга, третя...

— До бою! — гукнув хтось з надвору і, як вихор, промайнув коло вікон нашої квартири.

Ми посідали притьмом коний і чкурнули на майдан. На площі нас зустрінув сотник Очкур, який дав приказ четовому Ящурови: негайно їхати з козаками в поле і розвідати про ворога.

На розвідку поїхало нас четверо козаків: Ящур, Звариборщ, Падалка і я.

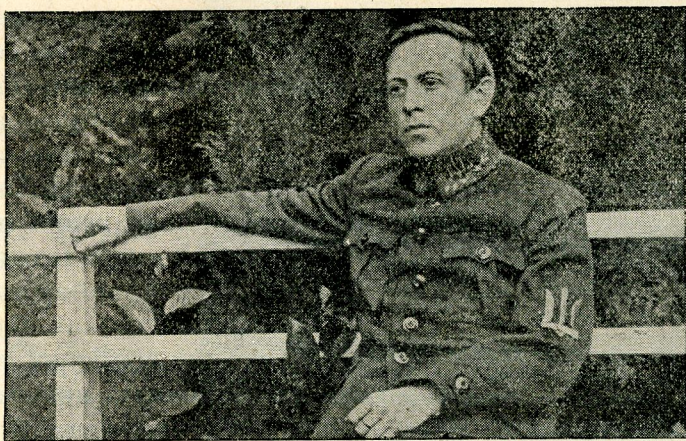
Накрапав дрібний дощик. На зораному полі, по якому ми їхали, лисніли калужі. Густа імла огорнула нас, начеб чорним рядном; не можна було далеко розгянути, що діється попереду нас. На душі в мене було неспокійно, сумно.

— Чому це незадоволені нами москалі, що руйнують

наші оселі, нищать худобу, відбирають нам життя? — запитав я, нудьгуючи, Ящур.

— Незадоволені? — повторив Ящур. Усміхнувся і, затримуючи коня, аби порівнятися зі мною, відповів:

— Наші степи плодючі, садки затишні і родючі, сіножаті пишні, велика сила збіжжа, цукру, худоби, риби, тютюну та інші багатства має Україна, однак не для себе. Все це вивозили москалі собі на поживу. Надійшов час, коли наш нарід нарешті зрозумів, що він господар цього

Головний Отаман Симон Петлюра.

багатства і запропонував москалям визнати нашу незалежність. Певно, жаль було москалям відмовитися від наших ласощів, що дурницею перепадали до їхніх рук. Отож вони і винищують нашого брата, закликаючи до послуху.

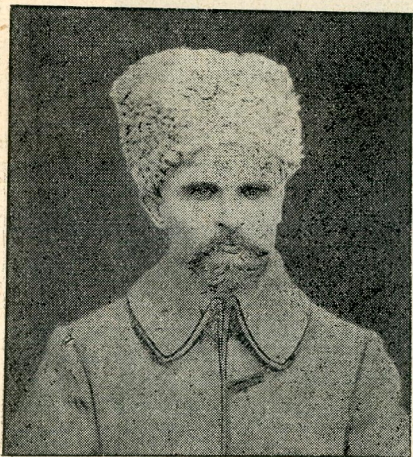
— А хто є той пан, про якого колись ви згадували, що кермує нашою визвольною справою?

— То не пан, а звичайний чоловік, син полтавського візника, Симон Василевич Петлюра. Чесний, розумний чоловік, якому наше селянство висловило своє довірря. Він є Головним Отаманом всього українського війська. Допмагає йому генерал Омелянович-Павленко, щирий українець, який розуміється на військовій справі; він знає як складати бойові пляни. Уміти воювати — це мудра

штука. А Омелянович-Павленко в цій штуці — досвідчений козарлюга!

Ми зупинилися на роздоріжжю: на право, в двох кілометрах, за глибоким байраком, чорнів ліс; з переду, десь на обрії, маячили в імлі будови хутору; з права, в кілометрі від нас, тихою ходою чимчикували до міста навантажені цеглою вози.

— Поганай ти, Падалко, свого коня до возів. Я і Звариторщ поволі поїдемо на хутір, а ти, Олесю, заглянь у той лісок. Тільки не баріться: раз-два — і доганяйте нас.

Ген. Омелянович-Павленко.

Я нагнав коня, вибіг на вузеньку стежку, що поросла травою, перескочив байрак і в лісок. Розігнав коня на весь гальоп, гадаючи проскочити лісок прожогом. Та ледви минув де-кілька кущів ялинок, коли... ратуй мене Боже!... Як побачив, так і завмер на кони. Бачу, в десяти кроках від мене, горбочок, на горбочку три кулемети, поблизу них москалі у шкіряних кашкетах, з червоними биндами на грудях. Побачили мене і завайкали, як ті жиди в хайдері. Скинули мене

з коня, відібрали зброю і давай нишпорити в мене по кишенях. В одній кишені було в мене сало, в другій — хліб. Забрали і сало, і хліб, а мене доставили до штабу, що містився позаду їх, під дубом, у 40—50 кроках.

Якийсь-то панок, в окулярах і в цивільному одязі, почав мене допитувати: з якої я частини, які наші частини росташовані у Голті, в якій кількості. Я мовчу. Він вдруге допитує мене. Знову мовчу я. Тоді він заверещав, розмахнувся і вдарив мене по потилиці та так, що в мене пішла з носа кров. Я заплакав тай кажу:

— Мені 10 років, хіба я розуміюсь на тому, про що ви запитуєте мене.

А він як гримне на мене:

— Брешеш! Все розумієш! Почекай трохи, ось ми наламаємо лозини. Ми тобі розв'яжемо язика!

Плачу я і не знаю, як собі раду дати. Чую, закликали панка до штабу. За чверть години повертає він до мене тай каже:

— Зараз ми будемо наступати на Голту. Ти будеш зі санітарами слідкувати позаду нас та підносити набой.

А коли візьмемо Голту, то знайдемо, що робити з тобою.

Усміхнувся, викликав зі штабу писаря, якому сказав:

— Відрядити його до санітарної команди під догляд Вахрамєєва!

— Оце пригода! — подумав я. — Навіть і не приснилося, що сьогодні буду в полоні.

Отаман Петлюра зі штабом У. С. С.

Панок казав правду: москалі вирушили в наступ. Не доходячи кількометра до Голти, вони розгорнулися в лаву і зупинилися. Зирнув я на право, на ліво, позад себе і диву дався: куди не гляну — скрізь москалі, начеб хто їх посіяв. Лава за лавою котяться, як ті хвилі на озері. Задивився я і несчувся, відкіля і як, тільки над головою — дз-з... б-б-у... одно, друге, третє стрільно... і пішло... Стріляли з Голти наші. Добре стріляли. Тільки й чути було вигуки:

— Санітарів! Ноші!

І бачу я, вправо від нас замаячив на обрії Чорний Запоріжський полк. Коні, як змії, землю під собою риють, а Запорожці, немов пришиті на конях, в жупанах та

в шапках з довгими чорними шликами. Як побачив, і серце у мене зімліло і руки затряслися від радощів. Панок в окулярах, що пообіцяв мені лози, схопив якусь руру, до якої був причеплений дріт, (телефон, як пізніше я довідався), і почав говорити до неї. За хвилину на зустріч Чорношличникам вибігла московська кіннота. І така сила, що не почислити, не окинути оком. Зацокотіли кулемети, загавкали гармати, затарахкотіли кріси... Галас, стогін, команди... не приведи Боже, що скоїлося; певно в пеклі так буває. Бачу я, що лихо. Упав, як сніп на землю, врився обличчам у багно й думаю:

— Щоби лише зберегти голову, а там, що Бог дасть.

Щось довгенько я лежав, набрався я того багна, як жаба мулу. Коли чую, заспівали москалі: „Вставай, проклятем, заклеймённый“. Зірвавсь я на рівні ноги, протер очі, поглянув сюди-туди — наших нігде не видно: певно відійшли...

Москалі вишикувалися в кольону і зі співом входили до міста.

Михайло Середа.

Л ю л ь к у п а к а є .

Луць у ночі прокинувся
Й кричить на всю хату:
— Тату, сусід вже молотить!
Вставайте вже, тату!

— Що ти верзеш? Хто молотить
В так пізну годину!
То я люльку так пакаю, —
Спи спокійно, сину!

Михайло Кумка.

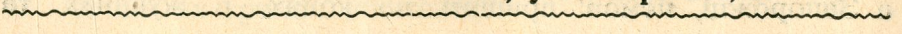
РІЧНИКИ „МОЛОДОЇ УКРАЇНИ“

прегарні НАСТОЛЬНІ книги для кожної української хати. На Великодні Свята — кожна родина повинна їх собі справити, як НАЙКРАЩУ окрасу стола в прийомній кімнаті.

Ціна 3 великих книг у прегарній оправі:

55 золотих.

Зомовлення слати: **НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА**
ЛЬВІВ, ул. Зіморовича, 3.

Про отамана Самійла Зборовського.

Страшна смерть отамана Івана Підкови, якому, за напад на турецьку Молдавію, казав польський король Ба-

Польський король Стефан Батори.

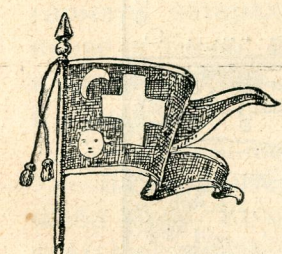
тори відтяти голову, не відстрашувала козаків від дальших походів на молдавські й турецькі землі. Пізніші отамани ходили знову походом на Молдавію. Хотіли її відібрати від Туреччини і стати господарями Молдавії.

Таки того самого року, коли Іванови Підкові у Львові на ринку відрубали голову, вибрався з козаками на Молдавію його брат, Олекса Підкова. Мав дві тисячі козаків на конях і піших. Перейшли Молдавію аж до Ясс і спустошили цілий край. Турецький султан знову поскаржився на козаків перед польським королем. Король казав зловити Підкову. І так сталося. Олексу зловили поляки, але

самі не карали, тільки віддали туркам, а турки покарали його страшною смертю: всадили на паль і він загинув у страшних муках.

То було в році 1577, а вже на другий рік рушив на Молдавію третій Підкова, син Олекси, Петро. Турки знову зажадали від поляків, аби їм передали того Підкову. Але цим разом польський король відповів, що то не були його козаки, але московські, тому нехай пише до московського царя.

А король Батори подобрів тому, що потребував тоді козаків до помочі у війні Польщі з Московщиною. Щоби позискати собі бодай трохи прихильність козаків, король оголосив, що списує охочих ко-

хоругва

бубна

пірзак

бубна

печат

Козацьк клейноди.

заків у „реєстр“. Ті реєстрові козаки будуть стояти по містах і слухати короля. За це вони будуть мати добру платню і будуть свободні від переслідувань старостів і воевод. Ні старости, ні воеводи не будуть мати права судити і карати козаків; судити їх буде лише король і лише короля мають слухати. І подібно, як передтим за короля Жигмонта, почали списувати козаків. Їм прислав король окремі відзнаки: королівський прапор, бубни і труби, як знак королівської ласки.

До реєстру мало вписалося козаків тай ті трималися

коротко в містах. Король не мав звідки їм платити, бо його скарбниця була тоді вичерпана. Козаки втікали на Запоріжжя, де збиралося щораз більше охотників на нові походи на Туреччину, або на іншого ворога.

В 1583 році вибрали собі запорожці нового отамана, Самійла Зборовського, що походив з давнього шляхотського роду. Він зібрав їх і повів знова у похід на ту

„Татарва йде!“ — козацькі сигнали.

саму Молдавію, через яку вже загинуло кілька отаманів. І йому цей похід не пощастився. По дорозі до Молдавії зайшов йому дорогу брацлавський староста Струсь з польським військом і з тими реєстровими козаками, що були на службі в короля. Вони розбили військо Зборовського і козаки-запорожці мусіли завертати. Але завернули не на Січ, а над Чорне море і там у гирлі Дністра поруйнували турецькі міста та набрали багато добичі. Султан загрозив королеви, що як і цим разом не покарає козаків і Зборовського, то піде війною на Польщу. Король таки на-

страшився і вислав на запорожців велике військо. Запорожців загнали в степи за Дніпро. Та Самійло Зборовський з'явився якось потім у Польщі. Тоді його зловили і відрубали йому голову, подібно, як колись Підкові.

Тимчасом умер король Батори, а королем Польщі став Жигмонт III, зі шведського роду. Він почав насилати на Україну католицьких монахів-Єзуїтів, спроваджених до Польщі з Риму, а ті всякими способами старалися перетягати заможніші українські родини на латинський обряд. Це дуже обурило козаків, що були православної віри. І весь український нарід почав звертатися до запорожців, щоби вони стали в обороні православної віри. І тоді козаки почали ворожо виступати проти польських старостів і воеводів на Україні. Почали нападати на міста і містечка і карали польських панів та мстилися на тих українських вельможах, що перейшли на чужу віру.

В році 1591 почалася перша правдива війна запорожців з Польщею, а почав її козацький кошовий Христофор Косинський.

Марія Конопнічка.

Пісонька про вовка.

Підемо в діброву —
Раз, два, три!
Там знайдемо вовка, —
Раз, два, три!
Той вовчисько бурий — сірий,
Кігті гострить, зуби шкірить,
Раз, два, три!

Підемо в діброву, —
Раз, два, три!
Там зловимо вовка, —
Раз, два, три!
А ти, вовче, ти ледащо,
Ходиш гаєм пощо, на що?
Раз, два, три!

Підемо в діброву, —
Раз, два, три!
Там убемо вовка, —
Раз, два, три!
Бо звірюка це погана,
Зів овечку вчора з рана,
Раз, два, три!

Підемо в діброву,
Раз, два, три!
Закопаєм вовка,
Раз, два, три!
Ось тобі така заплаца,
Що невинні їв ягнята,
Раз, два, три!

Переклав: Ю. І.

Щаслива рука.

Данко знав свого татка лише зі світлини і з оповідань мамусі.

Вже 7 літ минуло від хвилі, як татка покликали до австрійського війська на війну. В осени 1914 р. попав він у російський полон й опинився аж в Катта-кургані, в далекому Туркестані, горячому краю в Азії.

До мая 1918 р. часто приходили з Катта-кургану карточки, які Данко пізнавав по червонім хресту.

Писав татко до родини, писала до татка мама, а часто і малий Данко диктував теж картку по своєму. Говорив хлопчик як думав, а мама точно переносила його слова на папір.

Розгорілася в Росії домашня війна й повстання і відтяли Туркестан від світа. Почта перестала туди курсувати. Лиш час до часу появлялась в часописях вістка про місії Червоного Хреста, які брали зі собою пошту для полонених у Росії. За кожним разом передавала мама листа до Катта-кургану для татка.

Але відповіді не було.

Так минуло майже три роки. Аж у березні 1921 р. основано в Копенгазі бюро для пересилки листів до полонених в Азії. „Український Горожанський Комітет“ у Львові навязав з тим бюро зносини й оголосив у часописях, що приймає листи для полонених.

Коли мама довідалася про це — сказала до Данка:

— Пиши, хлопче, до тата! Може в тебе буде щаслива рука і твій листок потрапить пробитися через різні кордони, перелине широкі краї і якраз дійде до татусевих рук!..

І сів хлопчина листа писати — до татуса. Розложив піваркуша канцелярйного паперу тай відірваними реченнями взявся письмом розказувати своєму татови про це, як то він що дня молиться за татуса, як живеться йому з мамою, в кого і де мешкають... Пише дещо про свої останні воєнні переживання, про свої забави з любим товаришем Славком. І заєдно повторює вперто питання:

— Коли вже раз вернешься до нас, татусю?..

Аж зіпрів хлопчик над письмом. А папір щойно до половини записаний. За тяжко дитині скінчити цей лист одним днем. Відложив до завтра.

~~Другого~~ Другої днини з витревалістю дописав піваркуш до кінця і підписався: „9-літний син татуса — Богдан“.

*

*

*

В Туркестані відцвітали брескви й морелі. Город Каттакурган замаївся цвітом бозу. Але не всі радіють красою весни. Туга за рідним краєм десяткує полонених, зібраних у великому вісім-тисячному таборі.

Гинуть люди як мухи. Без означеної якоїсь недуги ходять сердешні, нудьгують і так не один сидючи, з файкою в зубах, застигне з нудьги і туги на віки.

Данків татко довго не піддавався страшним обіймам туги за рідним краєм. Часті вістки, що їх діставав з дому до 1918 року піддержували його бадьоро на дусі. До них долучував свій коючий вплив навал праці, приділеної йому спершу в таборовій канцелярії, а опісля на недалеких дослідних полях. Горяче бажання вернути здоровим до своєї родини, кріпило його життєві сили.

Жив надією. Ця надія зростала, як наспів час повороту полонених до краю. Відходили транспорти один за другим. Найперше відіхали всі інваліди. Опісля полонені: німці, чехи і словаки.

Радісно витали в таборі кожну телеграму з Ташкенту, яка багатьом приносила дозвіл на виїзд додому. Полонені ловили жадно кожне її слово. Не обняті дозволом схиляли сумно голови. Бо у всіх депешах було однозвучне закінчення, яке від виїзду виключало українців, уродженців Галичини. Ці депеші страшно розстроювали Данкового татка, який рад би був на крилах злетіти до свого рідного гнізда. До того не діставав з дому ніяких вісток. І почала його мучити все одна й та сама думка: „Чому мене не пускають?..“

Від тої думки захорів.

Спершу кинуло його в пропасницю, опісля прийшла горячка, яка зросла до 40 степенів і тревала тижнями. Взяли хорого до лічниці. Лікарі ніяк не могли розпізнати

недуги, яка вичерпувала його сили. Всі лікарські заходи були даремні, й не приносили ніякої полегші. Навпаки, стан хорого погіршався, а там став безнадійний.

* * *

— Наближався Великдень.

Данків татко не хоче думати про це рокове свято. Хоче також призабути і свій край, і родину, бо стратив вже надію, що зможе вернути до них. Одному зі своїх товаришів-полонених видав уже останні поручення, щоби їх передав, як зможе, Данкови. А сам лежить без руху, в німому ожиданню смерти. Всі думки, всі спогади відганяє від себе, щоб не так страшно було вмирати на чужині, далеко від своїх, рідних серцю. Аж ось далися чути приспішені кроки лікаря. Скоро входить він у шпитальну салю й питає санітаря про стан хорого і кличе втішно:

— Іван Дмитрієвич — письмо для вас з дому!

Прочунявся недужий. Немов з перед воріт смерти завернувся. Розкрив широко запалі очі, худою рукою хопив лист і добув з коверти великий піваркуш паперу. Нервово розглядає чуже йому письмо. Шукає підпису: „9-літний син татуса — Богдан“. Зрозумів — це перший лист від сина. Очі зайшли йому слезами радості.

— Слухайте, докторе! Це мій син до мене пише! Докторе, кажіть: я подужаю, правда? Я не смію вмерти! Мій син жде на мене. Питається: „Коли вже раз вернеш до нас, татусю? Я мушу жити — мушу вернути домів!

І сильна воля підвела хорого зі смертної постелі.

За кілька днів прийшов Данків татко до себе на стілько, що покинув лічницю і перейшов до свого мешкання на дослідних полях.

Радісно христосувались з ним його товариші недолі й праці, що теж стратили вже були надію на видужання хорого.

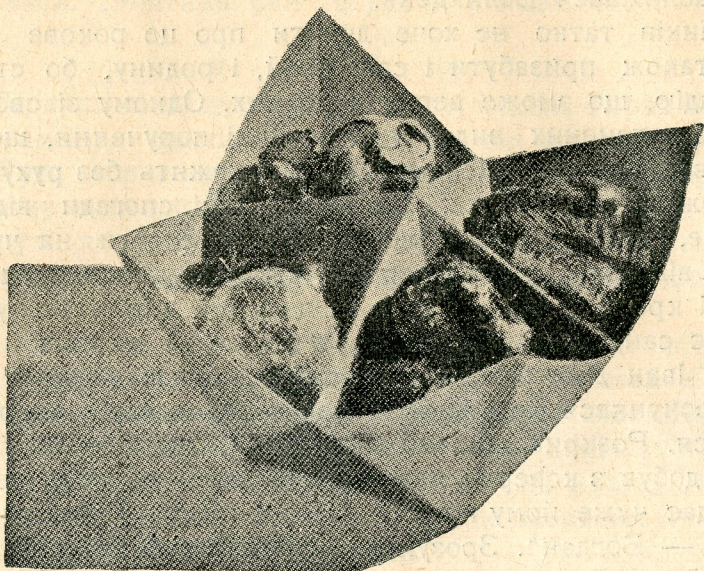
Але чи надіявся хто такого несподіваного чудодійного ліку?

Чи подумав хто, що по стільки літах, якраз в найтяжчу хвилю, прийде до хорого лист від сина, який повернув життя умираючому батькови. Видко, що малий Данко дійсно мав щасливу руку.

Іванна Блажкевич.

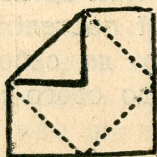
Як приймемо гостей?

Івась і Маруся попросили мамцю перед святами, щоб їм було вільно запросити собі кілька товаришів і товаришок в гості.

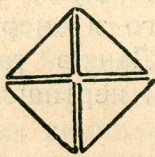

Почвірні торбинки на цукорки.

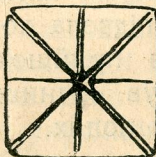
1. Витяти з грубого білого паперу квадрат з боками 14 см. Загнути один ріг.
2. Всі чотири роги загнути до середини. Обернути.
3. Знову загнути всі чотири роги до середини. Обернути.
4. Під

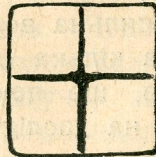
1

2

3

4

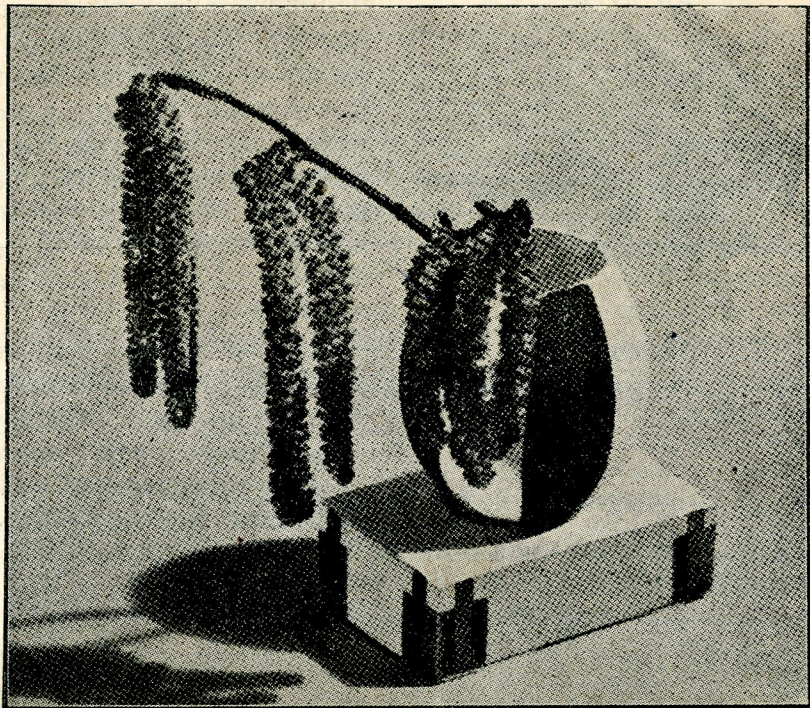
чотири роги вложити по пальцevi і стиснути все так, щоб отворилися чотири торбинки, як на образку. В ті торбинки можна накласти цукорків, орехів і т.п. Перед кожного гостя поставити одну таку почвірну торбинку. Торбинка стоїть на чотирох кінчиках.

— Добре — каже мати, — але ви допоможете мені приготувити гостину.

— Дуже радо, матусю! — закликали обоє. — Ми можемо. Що маємо робити?

— Передусім треба зробити прикраси на стіл і дарунки для гостей. Чим приберете стіл?

— О, я вже знаю, матусю! — сказала Маруся. — Нас навчили в школі робити гарні річі на стіл. Просимо не журитися, ми це вже зробимо!

Вазоники.

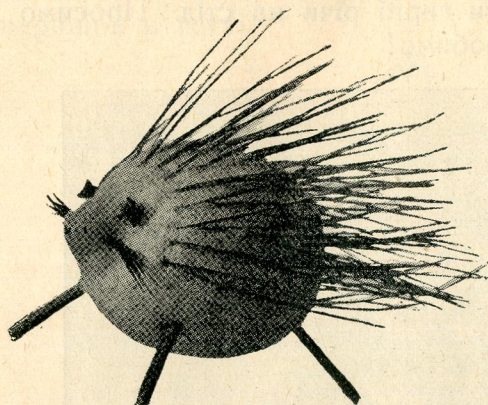
Порожню шкаралупку з яйця гарно помалюється тушом (чотири паски), рівно виломлюється краї, а дно ставиться в відповідно вирізане пуделочко від сірників, яке є підставою вазоника. Пуделочко обліплюється білим або кольоровим папером і на рогах малюється тушом, як на образку. В вазоник ставиться по галузці „верби“, перед кожного гостя.

На другий день були вже святочні ферії. Діти сиділи цілий день у своїй кімнатці і родичі їм не перешкаджали. Тільки закликали їх на обід і на вечеру.

По вечері сказав Івась:

— А тепер просимо вас, матусю і татку, поглянути, що ми змайстрували для окраси стола!

Родичі пішли до діточої кімнати і дуже мило здивувалися. На столі стояли готові прикраси дуже дотепно зроблені. Передовсім були там торбинки на помадки і чоколядки.

Їжачок.

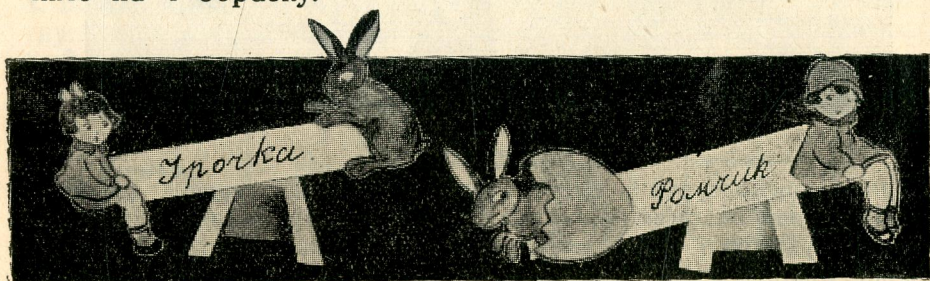
Цитрину настромлюється зверху іглами ялиці або рижовими стеблами з щітки чи мітли. Подібно робиться вуса. Очи з гвоздиків. Чотири ніжки з сірників.

Торбинки були дуже штудерно і гарно зроблені з грубого білого паперу. Таку торбинку, з чотирма перегородками, бачимо на 1 обр. з поясненнями. Дальше були там гарні вазоночки з шкаралупок яйця і з пуделочок від сірників, як це бачимо на 2 образку з поясненнями.

Були також їжачки, зроблені з цитрин так, як бачимо це на 3 образку.

Вкінці були також столові карточки, які мали вказувати, де хто з гостей

має сидіти. Карточки були дотепно вирисовані, так, як це бачимо на 4 образку.

Столові карти на означення місця.

Ці рисунки відбити крізь бібулку, а потім перенести на грубі картоники і відповідно заповнити тушом. На білих місцях повиписувати імена гостей. Все це робити чисто, поволи, терпеливо. Такі прикраси подобаються малим гостям більше, як усе інше. Їх дається гостям при відході до дому.

Були також виписані запрошення до гостей, також з відповідними малюнками, а на боці були великі торбинки

з грубого паперу і з написами, для кого. В тих торбинках гості мали дістати даруночки — цукорки і писанки.

— Ну, ви списалися гарно! — сказала мати. — Завтра допоможете мені в кухні зробити для гостей тортик, пере-кладанці і пасочки. Роботи буде досить!

— А скільки буде гостей? — запитав батько.

— Буде осьмеро! — сказала Маруся. — Івась запрошує чотирох хлопчиків, а я чотири дівчинки!

— Ну, то буде гарне товариство! — сказав батько. — Я також вам завтра поможу. А покищо з їдальні повиношу все, що могло би заваджати при забаві, бо діти мусять почувати себе свobodно.

На другий день все було готове і на Великодний Понеділок запросили гостей. Гостям все смакувало знаменито, але найбільше подобалися їм ті прикраси. Їх було всіх по вісім, так що кожде дістало по одній торбинці з цукорками, по одному вазоникови й їжачку.

Весною.

Мірно.

Слова: Б. Лепкого.
Музика: Т. Вол. Пеліха.

При - - грі - ло сон - це йду в го - - род, Ма - лень-кий
він у ме - - - не, Чу - - - жа зем - ля, чу - жий на -
род I сон - це мов сту - - де - - - не. Чу не. II.

Посію мак, дзвіки пільні,
Голубії волошки,
Бо захотілося мені
Свого квіття трошки. } 2 р.

І що мені ти не даси:
Аканти, орхідеї, —
Нема таки, нема краси } 2 р.
Над чар землі своєї.

Весняна пісня.

Нове життя у землю
Вдунула дивна сила,
Верба у темнім лузі
Мягкі бруньки пустила.

У гаю вже співає
Пташина чудну нутку,
Йдуть діти, щоб принести
Ніжну свіженьку шутку.

Так мило птах щебече,
Втворивши дзюб і ротик...
— Мамусю! — каже синцю —
Ця брунька зветься »котик«.

— І звідки це узялось?
— Весна, весна принесла!
Що так, як Спас із гробу,
З ледяних пут воскресла!

А пташок все щебече:
— Я ще щось, ще щось знаю!
Нема на світі краще,
Як в нашім ріднім гаю!..

Ю. Ігорків.

(Образок до вірша „ВЕСНЯНА ПІСНЯ“).

Великдень.

Весело діточкам, бо йде Великдень! А діти дуже люблять Великодні свята.

Цілий світ приготувався до того великого свята. Природа і люди.

Весна вкриває вже луки й поля гарним зеленим обрусом. На вербах свіжі бруньки. Тай дерева в садочку вмилися першим весняним дощиком і пускають свіжі листочки. Хотять бути на Великдень гарні і чистенькі. І ріки й потоки плывуть весело і блещуть до сонця, наче стяжки оксамитні.

І по хатах робиться урочисто, гарно, чистенько. Столи вже позастелювані чистенькими обрусами, прибрані барвінком.

Дітий прибирає мати до церкви. Підуть всі з найстаршою сестричкою. Всі вимиті, вичесані, зодягнені в чисту одежу, мов ті цвіти.

А як гарно в церковці! Всі люди співають: „Христос воскрес!“ І всі моляться щиро. І думають про те, що Бог дав нам приклад, як жити, терпіти і вмерти за других. І малий Василько думає про те. І каже собі в душі:

— Як виросту, то буду працювати для добра рідних і ближніх, для свого народу. І коли буде треба, то все віддам за свій рідний край і нарід!

Яка то весна.

— Буде вчасна весна! — сказала раненько мати, дивлячися в вікно на чорні поля.

— Яка то весна? — запиталася маленька, п'ятилітня, Маруся.

— Я ще не бачила весни!

— Я їй покажу весну, мамо! — закликав весело восьмилітний Петрусь. Узяв Марусю за ручку і побіг з нею далеко в поле.

— Ах, яке тут чорне поле! — дивувалася Маруся. — А недавно тут був ще сніг і все було біле!

— Може тобі студено? — запитався Петрусь.

— Ні! Мені тепло. Сонце так гарно пригріває, так ясно, так весело. Дивися, дивися, Петрусь, які зелені пучечки на дереві! Ах, зірви мені одну галузку!

Петрусь вломив маленьку галузку верби, що вже пускала листочки й котики, і подав галузку сестричці. Маруся почала скакати з радості.

В тій хвилині зашебетав десь жайворонок.

— О, птичка в небі співає! — тішилася Маруся.

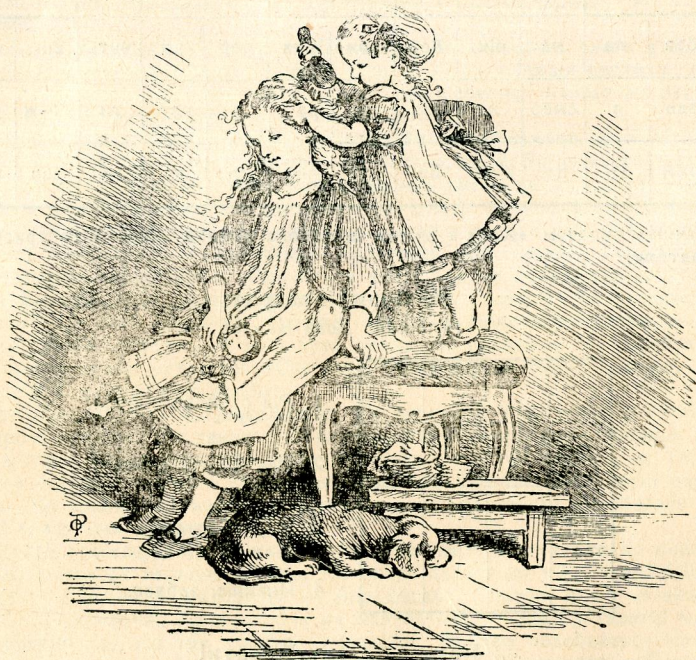
— Так, то жайворонок! — сказав Петрусь і додав: — А тепер уже бачиш весну?

— А де вона, та весна? — запитала цікаво сестричка, оглядаючись довкола.

— А ось! Не бачиш? — сказав Петрусь, показуючи довкруги рукою. — Оця чорна ріля, ця зеленіюча озимина і травка межами, ті пучечки на вербі, те сонце і тепло, той жайворонок в небі — це все є весна!

Тепер уже знала Маруся, що то є весна і радісно побігла за Петрусем даліше, аж під ліс, подивитися, чи не зійшли перші цвітки: білий ряст і бриндушка синя.

Чешу, чешу...

Чешу, чешу ту головку,
Що волосся має з шовку.

Чешу, чешу бо мягеньке,
Моє рідне, дорогеньке!

ПАМ'ЯТАЙТЕ

що „Світ Дитини“
повинен бути в кожній
українській хаті де є
діти.

ПЕРЕПИСКА

з

ЧИТАЧАМИ

ПАМ'ЯТАЙТЕ

при кожній нагоді про
збірку датків на пресо-
вий фонд „Світа Ди-
тини“.

Тарас Лукач — Велика Березна (Закарп. Україна): Все те, що Ти в своїм листі написав — дуже «Світика» зацікавило. Він бажає докладно пізнати, як живуть, учаться і бавляться всі українські діти по всіх усядах. Тому такі листики надсилає частіше. Давай своїм товаришам книжечки до читання зі своєї бібліотеки, а побачиш, як вони скоро зміняться, коли переконаються: хто вони є. А це, що українців на Підкарпатській Україні називають «поляками» — то це зі злости роблять тамошні «москалі», щоби в той спосіб розеднювати наш нарід. Одначе це «туманення» не виїде їм на хосен — бо на Закарпаттю з дня на день зростає сильно національна, українська свідомість і всі вороги закарпатських українців в скорі пізнають що: «від Дону аж по Уж — один український муж»... Старайся навязати переписку з хлопчиками в Галичині та в Америці й Канаді.

Дануся Домашовець — Мощанка: «Світик» дуже жалув, що ти не відвідала його в часі побуту у Львові, в поворотній дорозі з Яворова. Він був би Тобі дещо про це містечко розказав — бо і він ходив там колись, ще малим хлопчиком будучи, до школи. Тому, як будеш їхати до іспиту знова — то не забудь відвідати редакцію «Світика». Чи була Ти вже у Варшаві? Це мабуть дуже близько від місця Твого побуту? Передплатників тепер має «Світик» ще за мало, щоби міг виходити щотижня. До цього потреба, щоби зголосилося найменше 5000 осіб. Бути може, що в тім році збереться вже таке число, бо з дня на день поступенно зростає кількість нових передплатників. Братчикови й Лідусі передай від «Світика» поздоровлення.

Катерина Кобилко — Янів к. Пінська: Чи одержала листа з відповіддю від Катерини Дублянки з Нового Йорку? Сли ні — то напиши листика до Дарці Бубнюківної в Саскатуні, а вона певно зараз Тобі відпише. Адресу до неї найдеш у відділі: «Хочемо познакомитись» в 3 числі «Світика».

Влодко і Зеньо Мельники — Битків: Ви певно думали, що «Світик» призабув на Вас, що так довго не відписував на листик, який Ви до нього ще в осені прислали. Ні! Він памятав про Вас, тільки не мав змоги скорше дати Вам вістку від себе. Жаль мені Вас дуже, що на самоті скучаєте, бо мешкаєте далеко від дітий. Добре, що бодай Леда і оба когутики (а чи вони ще досі при життю?) додержують Вам товариства. Таких самих приятелів мав колись Генуш Думін — славний «президент літинський». Опишіть в листі, як то добувають ропу нафтову з закопів у Биткові. Що подобається Вам тепер у газетці? Чи складаєте собі «Чорну Індію»? Це буде прегарна книжка також з гірничого життя — але не нафтарського, лише вуглевого, в якій буде понад 50 образків. Чи пробували Ви переписуватися з якими читачами «Світика», яких адреси були подавані на сторінках газетки? Спробуйте це зробити!

Тарас Прокопів — Станислав: Як ведеться Тобі тепер у гімназії? Де тепер є Мирося і Лідуса? Чи також у Станиславові? «Світик» дуже тішився вісткою, що Тобі так гарно пішов вступний іспит. Всі читачі, які так пильно, як Ти, читали його, то дуже багато хосенного навчилися і це тепер при шкільній науці не раз стає їм у пригоді. Чи одержуєш газетку в Станиславові правильно? Чи багато товаришів з Твоєї класи має «Світика»?

Олег Шеломянцев-Терський — Радивилів: Чому нічого не пишеш, ані не присилаєш розв'язок гагадок? Видно, що забув адресу до «Світика»? Що?

Омелько і Арета Сенишини — Вільшани: Тішуся дуже зі знаємства з Вами, мої любі приятелі. Пишіть обоє як найчастіше. Тепер у газетці маєте що читати, а головнo це, що так любите — історію. Як Вам подобається історія про маленького борця за волю України — Олеса Селезня? Прочитайте собі відозву на 2 сторінці окладинки і залученим чеком надішліть до Тов. «ПРОСВІТА» бодай 50 сотиків на віднову дому. Нехай це буде «писанка» від Вас для «Просвіти».

Діточки!

Попросіть своїх родичів, щоби все, що будуть потребували до печива

на С В Я Т А

купували
в

„НАРОДНІЙ ТОРГОВЛІ“

бо через двигнення рідної торгівлі і рідного промислу — двигнеться цілий нарід!

В «НАРОДНІЙ ТОРГОВЛІ» можна дістати: **цукор, цукорки, медівнички, мід, оріхи, мигдали, родзинки, каву, чоколяду** — і багато інших добрих річей.

Виказ нових передплатників з Канади.

Учитель «Рідної Школи» в Брендон, п. Ол. Мушій приєднав з поміж дітвори таких передплатників: 1. Управа школи; 2. Євгенія, Мирон і Володимир Наконечні; 3. Петро Мороз; 4. Микола і Марійка Лецишин; 5. Адольф Сарабей; 6. Ева Корнят; 7. Євген Цимбалістий; 8. Петро і Павло Бондусяки; 9. Стефанія Михасів; 10. Андрій і Теодор Бородачі; 11. Тадей Цимбалістий; 12. Людвіна і Стах Буртники; 13. Марійка Юркевич; 14. Оля, Валерія і Мирон Галаси; 15. Марійка і Галя Венгер; 16. Оля, Галя, Геня і Микола Седляки; 17. Євгенія Тарнавська; 18. Михайло Лисенко; 19. Анна Пяткевич; 20. Оля і Михайло Іваноньків; 21. Ола Цимбаліста; 22. Галя Оля, Стефка, Микола і Василько Огородніки; 23. Софія, Адольф і Володимир Стоник; 24. Софія Шемрей з Гаміюти.

Так повинна зробити кожда «Рідна Школа» в Канаді! Нехай все народне учительство Канади піде за приміром Вп. Олекси Мушія з Брендону.

О п о в і с т к а.

День 12 мая кожного року є присвячений в кождім культурнім народі звеличання МАТЕРИ.

Щоби українські діточки могли приготувитися до святкування цього ДНЯ — видав «Світик» друком прегарну сценічну картину в 2 діях п. з.

»С В Я Т О М А Т Е Р И«,

яку написала п. Марія Козоріс Барилякова. Ціна 1 прим. 60 сотиків.

Хто бажає приготувити цю виставу на день 12 мая — нехай зараз замовить собі цю прегарну песу.

Жадайте по всіх книгарнях!

Ж Е Р Т В И:

На пресовий фонд «Світика».

Доня Величківна 1'00, Зеня й Ірця Мазурівні з Ілуска 1'00, Ст. Олесків з Чорткова 1'00; Богдан Скородинський з Долпотова 1'00; Роман Матвійко 1'00 (виграна в «доміно»).

Разом зложено: 5'50 зл.

На «Рідну Школу»: Зеня й Ірця Мазурівні 2'00.

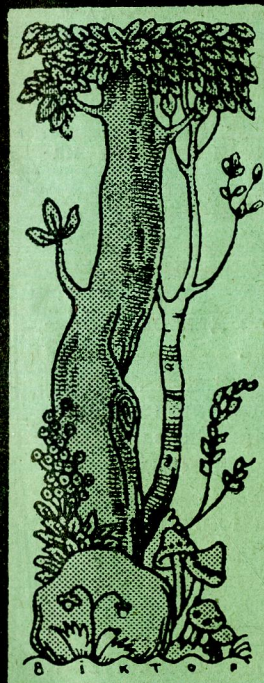
На «Фонд Інвалідів»: Зеня й Ірця Мазурівні 2'00.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 5.

МАЙ

РІК 1930.

ЗМІСТ:

1. Свято Матери	129
2. Свято Матери	130
3. Моя мама	130
4. На свято Матусі	131
5. Перша гратулянтка	132
6. Ненечка й дитинка	134
7. Павлусева недуга	135
8. Наша мати	135
9. Перша молитва	136
10. Материне серце	137
11. Перші квіти	140
12. Посвята матері	141
13. Ода до матері	143
14. Мамина пестійка	144
15. Як велика є любов матері	145
16. Маівка	147
17. Любов матері	148
18. Як наш гурток відсвяткував Свято Матери	151
19. Учителька — друга мати	154
20. У мамин день	156
21. Лошатко і його мати	157
22. В обороні дитини	158
23. Друга неділя місяця мая	160

Ціна 1 зол.

Лист „Світика“ до всіх читачів і читачок.

День 11 мая ц. р. буде для Вас, дорогі українські діточки, великим роковим святом. Той день у цілім культурнім світі є призначений **Матері**. Коже з Вас, любі діточки, має Маму! Отже постарайтеся гідно й величаво відсвяткувати це рокове Свято в честь своєї Матусі.

Як можете приготувитися до цього Свята, то все знайдете в тім числі газетки, яке є в цілости присвячене тій справі. Найдете там багато такого, що допоможе Вам, без нічєїї помочі, зготовити Вашим Мамам у той день милу несподіванку.

Як перевести все те в життя — подаю Вам, кохані мої читачі й читачки, начерк програми такого **„Дня Матері“**:

1. Привіт до всіх Материй, які прийшли на свято. (Можна на це взяти вершик Ю. Шкрумеляка: „Свято Матери“ — або звичайна промова прозою гляди в газетці на стр. 151).
2. Деклямація верша М. Підгірянки: „Моя Мама“ або „Оди до матери“ — Шкрумеляка.
3. Відчитання поеми М. Підгірянки: „Мати-Страдниця.“
4. „Золотий лев“ — верш Федьковича.
5. „На свято Матусі“ — вірш Уляни Кравченко.
6. Відспівання якоїсь пісні з закінченням „Многая-літа наші(им) Мамі(ам)“.
7. Відігнання сценічної картини М. Козоріс-Барилякової п. з. „Свято Матери.“

Ця програма може бути примінена тільки в родині, де є більше дітей, або для збірного гуртка дітей, пр. в школі кожда кляса з окрема може устроїти таке свято з тою програмою для своїх Материй при допомозі пана учителя, чи пані учительки.

Дуже гарні 4 вірші з побажаннями для Мами в цей день — знаходяться в сценічній картині п. з. **„Свято Матері,“** яку спеціально для українських діточок написала п. Марія Козоріс-Барилякова. Проте хто з Вас бажає навчитися гарного вершика з побажанням для своєї Мамусі — нехай перегляне собі вище згадану книжечку.

На „День Матері“ повинні всі приготувити собі цвіток багато. Кожда дитина повинна мати на грудях на лівому боці (на серцю) цвітку, можливо **синю**, або червону. Сироти, що не мають мам, мають носити на грудях **білу** цвітку.

Отже всі враз до діла, до праці, щоби день **11 мая** ц. р. випав як найкраще і був милою пам'яткою для Ваших любих **Мамів**. Нехай не буде в тім дні ні одної української дитини, яка не склалаб раненько своїй любій Матусі ширих побажань та обдарувала Її бодай маленькою китичкою цвітів. Памятайте про це й примініться до цього всего, що в тім листочку Вам написав —

Ваш ширий приятель

„СВІТИК“.

Свято Матери.

Гей, заграйте гори, зашуміть діброви,
Приберіться, ниви, красно та багато, —
Зажурчіть потоки, заведіть розмови
Про святочну днину, про велике свято!

Заспівайте згучно в тихім гаю, птиці,
Гомоніть з вітрами, полеві квіти,
Задзвоніть дзвіночки, рожі, всі косиці,
Заспівайте хором, українські діти!

А кому-ж то грати та кому співати?
Знає се діточе чистеє серденько:
Нині Твоє свято, наша рідна мати,
Будь благословенна, українська ненько.

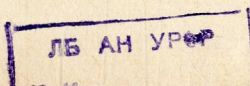
Ти себе жертвуєш, повная любови,
Для дочки, для сина, рідної дитини,
Не жалієш сили, труду ані крові,
Будь благословенна нинішньої днини.

Що Тобі принести за Твою посвяту —
В день і в довгу нічку, як в зимі так в літі?
Наше юне серце Ти прийми в заплату,
Будь благословенна між усіми в світі!

Відітхни хоч нині разом з діточками,
Завтра ждуть на Тебе знов новії труди,
Своїм святом нині веселися з нами,
Будь благословенна у діточій груди.

І прийми в сю днину щирії привіти, —
Най Бог дасть потіхи з нас Тобі діждати,
Най Тобі й Вкраїні служать Твої діти,
Будь благословенна українська мати!

Юра Шкрумеляк.

Свято Матери.

Вже 20 літ обходять за границею Свято Матери. Початок свій мало воно в Зєдинених Державах північної Америки. Заки приймалося в нас, то перейшло через: Швецію, Норвегію, Данію, Німеччину і Польщу.

Оповідать собі так про початок цього свята: Два малі американські пластуни-новики підчас одної забави зрозуміли, яка то велика кривда діється їх мамам, котрі все лиш працюють і працюють. Не мають ні хвилини часу на забаву, хоч їх діти весело бавляться. Тож лишили забаву і пішли до дому, щоби допомогти мамі та влєкшити їй працю...

Знаємо точно, що в 1910 р. міс Anny Jarwis з Чікаго піддала думку, щоби одного означеного дня, найкраще 2-ої неділі місяця мая, віддати честь і пошану матерям за їх працю і доброту. Добра думка скоро приймалася.

В р. 1914 президент Вільзон признав це свято загально-державним.

В тім означенім дни треба пошанувати Маму дома і прилюдно. Мама дістають квіти, дарунки. В тім дни вони відпочивають, а діти за них роблять всю роботу. В той день треба також відвідати тих Материй, котрих діти по-вмирили, а пошанувати найбільше тих, що їх сини вмерли за рідний край.

Наближається красний, почесний день. Серце вам скаже, як цей день відсвяткувати. Ще стане вам часу, щоби приготувити своїм Мамам правдивий день радости, погоди та щирого усміху.

Богданко.

Моя мама.

Снилось мені ясне сонце, що в хаті світило — а то лиш так моя мама дивилася мило.

Приснивсь мені легкий вітрик, що пестив колося — а то мені моя мама гладила волося.

Снилась мені ягідочка, як мід солоденька — а то мене цілувала мама дорогенька.

Снились мені ангелики, що в рай мене несли — а то мене мами ручки до серця притисли.

Марійка Підгірянка.

На свято Матусі.

Ой, вишеньки ще зелені,
Що-ж дамо сьогодні Нені?

Квіточків дамо багато
Матінці на любе свято.

З квітоньками у долоні
Приступім сини і доні.

Пощілунками витаймо
„Много-ліття“ — заспіваймо.

Киньмо квітоньки під нозі...
Щастя попросім у Бозі!..

Ой, зелені ще вишеньки,
Дитинята ми маленькі.

Та ми знаєм, що від Нені
Черевички... й гарні кені...

А про наші білі льолі
Кажуть на руках мозолі.

Кожний мозіль все нам каже:
— Рано встане... пізно ляже...

День і ніч труд для дитинки,
А для себе ні хвилинки...

Спіють вишеньки червоні...
Виростуть сини і доні...

Звеселиться рідна хата,
Буде Матінці заплата!

Уляна Кравченко.

Перша гратулянтка.

Славуся, дуже маленька дівчинка, має тільки третій рочок. Але вона вже на свій вік розумненька. Що де побачить, це запам'ятає й опише словами. Що де почує, це повторити знає.

Старший братчик і сестричка говорили вчора між собою, що нині є Свято Матери. Вони радилися, яку би то втіху зробити мамі. І хоча говорили пошепки, бо хотіли, щоби то була несподіванка, та маленька Славуся почула їх розмову й зацікавилась нею. Колиж почали вчитися якісь віршики на пам'ять, щоби на другий день раненько зложити ненці святочні побажання, то Славуся попросила:

— Навчіть і мене якийсь віршик, бо і я хочу побажати мамусі.

Братчик згодився і навчив Славусю коротенький віршик, тільки просив, щоби нині нічого не говорила, бо це має бути несподіванка.

Та Славуся розумна дівчинка, їй цього й не треба було говорити. При вечері не зрадилася ні словом, а з того братчик і сестричка були дуже задоволені.

Але Славуся була хитра дівчинка. Коли лягла спати, подумала собі:

— Завтра збуджуся раненько, раненько, ще як Данко й Маруся (це старший братчик і сестра) будуть спати, і перша побіжу до мамці...

І справді. Ще тільки зазоріло, як Славуся пробудилася. Вона зірвалася з ліжечка та на свою журбу побачила, що Данко й Маруся вже також збудилися.

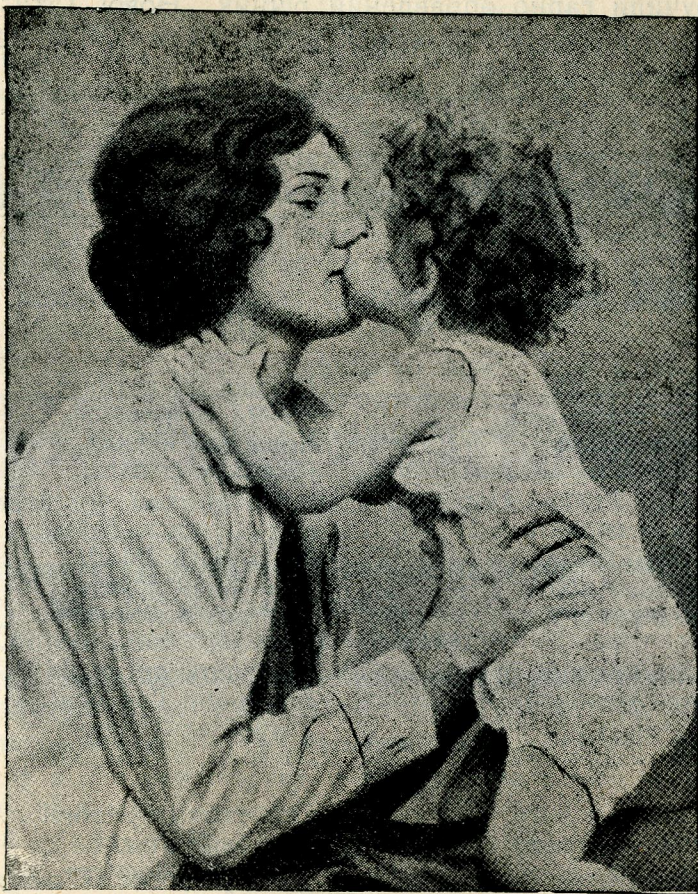
Але Славуся дотепна.

— Вони — подумала собі, — мусять спершу вмитися й одягтися, бо вони великі. А я ще дуже маленька, то побіжу до мамусі лише в сорочинці.

Так і зробила. Побігла, тихо відчинила двері до неньчиної кімнати, дивиться, а мати вже також встала. Славуся стала перед мамою і відважно задеклямувала такий віршик:

— Мамцю кохана
Ти ріднесенька,
Що тобі жичить
Доня маленька?

Що тобі жичить
В день свята твого?
Щастя й здоровля
І добра всього!

Щастя й здоровля,
Золота міхи...

А ще крім того
З доні потіхи!

Гобняла ніжно маму за шию. Матері забилося серденько з великої радості. Ці милі побажання наймолодшої донечки були для мами найкращою заплатою за всі її труди й турботи коло своїх діточок.

Тож не диво, що мати взяла донечку на руки й витиснула на її губках щирий, материнський поцілунок.

Коли Данко й Маруся прийшли вмиті, зачесані й одягнені, то дуже здивувалися, що Славуся їх випередила і була перша. Але й вони зложили мамусі щирі бажання тай вручили гарно оправлений річник „Нової Хати“. І їхньою прихильністю тішилася добра мати не менше, як побажаннями Славці.

Ю. І.

А. Н. Плещеев.

Ненечка й дитинка.

У хатині лямпа
Світила слабенько,
Схилена стояла
Край колиски ненька.

А в саду сердито
Виля хуртовина,
Згинала до долу
Всяку деревину.

Ялиця в віконце
Вдаряла трівожно,
Як стукає в нічку
Пізний подорожний,

Дош шумів і чути
Було гуркіт грому,
Греміло, здавалось,
Над крівлею дому.

Ненька на дитинку
Ніжно споглядала,
Колисала й тихо
Пісеньку співала:

»От, спинися, буре,
Не шуміть ялиці,
Мій синок дрімає
Солодко в колисці!

Не будіть дитинки
Ви, громи Господні,
Усувайтесь хмари
За гори, в безодні!

Спи, дитя, спокійно!
Ось буря втихає,
Неньчина молитва
Сон оберігає.

Як розплющиш завтра
Зраня оченята,
Знов зустрінеш сонце,
Знов попестить мати!

Переспівав: Я. Вільшенко.

Павлусева недуга.

Маленький Павлусь занедужав. Горячкує. Ненечка його весь час біля нього. Вже п'яту ніч сливе ока не заплющила. Прикладає йому холодні оклади на чоло, то ліки подає, що їх лікар приписав.

Блідонька вже, бідненька така. Хоч батечко просить, щоб пішла хоч трошки переспатися, що він заступить її, остане біля постелі Павлуся, вона не хоче.

— Ні, ні, я остану! — все відповідає. — Яке мені спання, коли Павлусь недужий!

І сидить. Як Павлусь засне, то й ненечка приклонить голову на постелі в його ногах. Засипляє. Та тільки Павлусь ворухнеться, ненечка вже на ногах.

І так уже п'яту ніч. Павлусь був дуже хорий, маячив у горячці, кидався.

Та по п'ятій ночі полекшало йому. Був лікар і казав, що криза вже минула, недуга переломилася й Павлусь поволі буде вертати до здоров'я. Ненечка мов ожила, повеселіла. Та дальше зорила день і ніч біля Павлуся. Ліки подавала що години, постіль перестелювала, щоб Павлусеви було вигідно лежати.

Лежить Павлусь, усміхається та думає собі:

— Яка добра моя ненечка.

Одного дня був лікар і сказав:

— Ну, Павлусю, подякуй ненечці, що жиєш. Це не я виратував тебе, а ненечка твоя. Ти вже був одною ногою на тому світі. Та ненечка не відступала від твоєї постелі ні на хвилиночку й виратувала тебе.

А Павлусь подумав:

— Добра, добра моя ненечка! Я все буду її любити, так дуже любити!...

А. Лотоцький.

Наша мати.

Мати наша мати, як голубка сива,
Любови крильцями усіх нас прикрила.

Мати наша, мати, як сонечко ясне,
Цілий день нам світить і в нічку не гасне.

Мати, наша мати, як ангел із неба,
В день і в ночі знає, чого дітям треба.

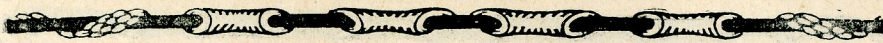
Марійка Підгірянка.

Перша молитва.

Маленька Ася кучерява
Не має навіть ще п'ять літ;
На думці в неї лиш забава,
Ляльки, цукорки й любий кіт.

Та вечером, коли йде спати,
Вона дивується аж страх:
— Що це все шепче моя мати:
„Отче наш.. на небесах“?

Відповідає мама доні:
— Пожди, аж трошки підростеш,
До Господа знімеш долоні,
Молитись будеш Асю теж!

Помалу Ася підростає,
І вечером одного дня
Молитись мати навчає
Своє кохане дитиня:

Забудь ляльки, всі збитки, штуки,
Хай вмовкне хоч на хвилю сміх,
Зложи побожно Асю руки —
Там в небі Бог, отець нас всіх!

І перший раз в життю дитини
Слова молитви на устах,
Слова як роси, крапельини:
„Отче наш... на небесах!..“

Вуйко Олесь.

Материне серце.

Третій місяць минув, як Степана Моргуна покалічила машина, як він у шпиталі вмер, а його дружина лишилася вдовою з малим Петрусем, що ледви рочок йому доходив.

Місто так само гуділо день і ніч, комини так само писали димом по небі; дні проходили ясні, весняні, мов нічо не змінилося. А в темній хатині, де вдова в синком мешкала, що день ставало тяще.

Гроші, що їх одержала на похорон — розійшлися — родини не мала і в хатину почав зазирати голод. Що було ще вартніше — продала за будь які гроші — а врешті прийшов день, що в кишені ні сотика не стало й продати не було що...

Малий Петрик без молочка мусів бути...

Вона ходила, просила служби хоч за їду, хоч за при-тулок — ніхто не хотів матери з дитиною. Прийшов „перший“ — вигнали з хати...

Пять днів під мостом ночувала...

Ніччю пішла на стацію, витягнула руку, хоч як соромно їй було, але ні сотика ніхто не вкинув...

Вона висохла, змарніла, а маленький Петрик захворів. Горячка в нього, кашель, а вона і до лікаря не могла піти.

І так тиждень промучилася, ще колиску продала. На стації ночує — наче їде десь — а Петрик плаче, горячує, кидається...

— Дитино моя — шепче до нього бідна мати — що ми безпомічні на світі робитимемо...

Але хіба Петрик вміє говорити?

Врешті і на стації ночувати стало неможливо. Одного вечора прийшов жандарм, побачив її тай підступив:

— Ви їдете кудись?..

Замялася. Не знала, що відповісти.

— Я вас бачу тут уже третій день — а тут є стація — не нічліжна буда для дідів. Забирайтеся!

Здавила сльози, що підступили під горло — пригорнула кріпше сина тай пішла.

Небосхил тільки що засірів. Вона вийшла на вулицю, а руки все нище і нище — сил не має вже сина держати. А він заснув тихо, як ангелик...

І бідна мати йде вулицями, як сонна мара. Одною рукою мурів придержується, бо її ноги підкошує утрома. По всьому тілі знемога, така жахлива — що аж світ перед очима танцює кругом, камениці, ліхтарні, все...

Чотири дні в устах-же нічого не мала.

— Сину, сину! —

Вона поглянула на нього; він так солодко спав, як ніколи, мабуть поздоровшав, а перед нею виринає страшне питання:

— Що то далі буде? Як? Куди піти?

І вона не бачить виходу. Вона мов бачить, що їй одно остало: Впасти і, як собака під плотом, гинути з голоду...

Але ні! Вона до того не може допустити, щоби Петрик гинув з голоду. Ні! Він-же маленький, він-же безпомічний!..

І вона знає!..

Там за містом, під лісом, шахти каменолому зівають челюстями. Такі стрімкі, глибокі шахти, що аж голова крутиться, як глянути в них...

І вона не може дозволити, щоб її дитина гинула з голоду, мучилася. Вона піде над ті шахти, кинеється і згине разом з ним...

Так, — і це буде кінець...

І та думка пориває її. Вона йде вилицею одною, другою, спотикається, паде — але знов підноситься і паде...

А небосхил ясніє. Буде погідний, ясний день...

І поволи вона лишає за собою останню велику каменю, входить на передмістя, де домики такі низенькі,

мов до землі присіли, а комини такі височезні, мов небосхил підпирають...

А вона йде. Холодний піт виступає їй на виски, добуває останніх сил, але йде. Мусить йти!..

І ось вже ліс. Великі деревища простягають до неї гіляки мов руки, вони ще з росою — а вона на стежечку і йде...

Врешті ліс кінчиться — вже бачить широкий отвір шахти. Але не може йти. На плечах щось лягає, мов міх з тягарем і ноги їй вмливають. Вона сідає на обрив скелі.

Не бачить, не чує нічого — тільки серце молотом в грудях бє. А в голові одна думка: „Відпінчу я там...“

Але ось Петрик заворушився, замахав рученятками і закричав. І той крик матері в серце, в голову залетів і вона нагло стрепенулася:

— Боже, що я?

І її руки підносять дитину до грудий:

— Цить, сину, цить!..

Вона мусить жити! Їй неможна гинути! Хочаб мала мучитися незнати як!

— Цить, сину, цить! Мама піде з тобою далеко в світ, десь ще є добрі люди! Цить! Ти мій маленький! Цить!..

Петрик заспокоюється, засипляє, а в той час сонце виринає високо на небозводі, перебігає золотом поміж верхіття дерев і припадає до неї. І вона чує, як їй в серці надія встає, як синя квітка...

Мусить жити! Для дитини! Для нього!

— Спи, мій синочку, спи!... *Анатоль Курдидик.*

Перші квіти.

Біленькі проліски — як сон,
Що сниться іноді дитині, —
Як усміх в сні — ясний,
[щасливий...

Мов бризки з неба, всюди он
Розквітли вже й фіялки сині,—
Я пю їх пах — тонкий, драж-
ливий...

Хто в зелень ніжну весняну
Розкидав ген шматочки злата?..
Чи то горицвіт сонцем сяє?

Краса!.. І радість неземну
Знов чує кожда істота
І гимни сонцєви співає...

С. Черкасенко.

Посвята матері.

У місті Коломій, над Прутом рікою, у деревляній, вбогій хатині, проживала вдова, що мала сина Данька. Данько ходив до школи, а вчився дуже гарно бо знав, що через науку дійде до становиска і дасть колись своїй мамі на старости літ, удержання. Про те вони обоє нераз говорили.

Одного року в червні була прегарна погода. Сонце стояло на небі високо і з цілою силою кидало на землю своє золоте проміння.

У ті погідні дні, з полудня, збиралися всі товариші Данька над Прутом, на зарінку. Декотрі з них грали в м'яча, декотрі боролися, або робили руханкові вправи, а всі разом співали. Весело було. Так весело, що Данько ні хвилини не хотів посидіти в хаті, лиш біг, зараз по обіді, до товаришів, на зарінок.

Одної днини Данькова мама була якась неспокійна і дуже зажурена. А коли Данько зів поспішно обід і вхопив за шапку, щоби йти до товаришів на зарінок, сказала:

— Не йди, сину, на той зарінок. Я чогось боюся, щоби тобі що злого не сталося.

Але Данько дуже хотів піти побавитися. Станув засумований по середині хати і сам не знав, що робити. Він все слухав маму, а тут так його щось тягнуло на зарінок, що не годен був у хаті сидіти. Він згадав на гучне привітання товаришів, на веселі сміхи, на ріку, що так мрійливо плюскотіла серед зеленої мурави...

— Пустіть мамуню! — попросив жалісно, майже крізь сльози — я там довго не буду.

— Коли я так чогось боюся — сказала зажурено мати.

Данько все стояв з шапкою в руках і був такий сумний, що мамі жаль його стало.

— Та — як дуже хочеш, то вже йди — сказала — але уважай на себе!

Данько мигом був уже коло порога, а коли вибіг з хати, пігнав наче вихор на зарінок.

Товариші вже ждали на нього.

— Гурра! — закричали всі враз. — А ми думали, що вже не прийдеш!

— Славно! — загомоніло ще голосніше по зарінку.

Данько викинув шапку в гору:

— М'яч! Давайте м'яч! — кликнув.

Стали грати. І товкли і копали і підкидали високо в гору цю пукату, шкіряну кулю і сміялися з кожної невдачі до несхочу. Найзвиннішим поміж усіма був Данько.

По другім боці Прута, в лузі, якесь невеличке дівчатко пасло козу і завзято, на весь голос, співало:

Коломия, Кололомия, по горах ходила.

А як зізла на долину, то в болоті сіла!

По двох годинах жвавої забави хлопці втомилися немало.
— Спічнім! — крикнув тоді Данько і перший кинувся на мураву.

— Ні! Тут ні! — сказали другі. — Ходім дальше, під хрест! Ціла гурма потягнула бегеом ріки аж задержалася під високим, деревляним хрестом, що стояв над самою водою.

— Що це за хрест? — поспитав один з хлопців.

— Прочитай, там є написане — сказали другі.

Цікавий підійшов під сам хрест, став на пальцях і почав півголосно читати.

— Ні! Я не знаю що це — сказав.

Хлопці підбігли до хреста і почали всі враз відчитувати якісь, писані латинкою, незрозумілі слова.

— То по румунськи! — сказав один.

...1920 року... кінчили тамті читання.

— Я знаю! Я вам розкажу, що це за хрест — відозвався Данько.

Хлопці посідали під хрестом, а Данько почав оповідати:

— Як була світова війна, то всі народи в ній билися. Бився також і укр. нарід. А коли війна скінчилася, то кождий нарід хотів мати свою державу. До Коломиї приїхали українці. І добре було. Але в недовзі написали до них румуни, щоби забралися з міста, бо вони шлють на Коломию велике військо. Українців було за мало, щоби ставати до борби, тому вони мусіли вступитися. Досвіта увійшли в місто румуни.

— Які вони? — поспитав оден з гурту. — Я ще не бачив румунів!

— А такі смагляво-чорні, як цигани! — відповів йому другий. Данько повідав дальше:

— Заняли місто і розгосподарювались на добре. Раз якось один румунський жовнір узяв собі ручну гранату і пішов над Прут ловити рибу. Ось тут, у цім місци, якраз плив рікою гарний щупак. Жовнір хотів кинути у воду гранату, щоби вбити рибу. Але граната трісла з гуком іще в руках румуна і вбила його, замість риби. На цей гук прибігли другі жовніри. Поховали нещасного жовніра на березі Прута і поставили над ним оцей високий хрест. —

— Хто-ж тобі це оповідав? — спитав Зарицький.

— Мама! — відповів Данько.

— А тепер хлопці — купатися! — нагадав Остафійчук.

— Ходім вище, ближче моста, там глибше! — загомоніли другі.

І знова гурт посунувся дальше. Декотрі вже по дорозі стягали з себе одяг.

Данькова мама по відході сина вешталася трохи по хаті, а відтак сіла шити. Але думками все була при синові. Тепер жалувала, що таки пустила його. На завтра мав багато вчитися. І так її чогось було неспокійно.

Вкінці не годна була видержати. Встала і пішла за сином на зарінок.

Йшла поспішно через дорогу, через міст на млинівці і через пасовиско. Коли вже була недалеко, почула несамошитий крик над водою. Тоді почала бічи. Бачила з далека, над берегом ріки з ліво гурт хлопців, що бігали над водою і безрадно вимахували руками — а з права кількох робітників, які говорили щось живо.

— Даночку! — крикнула, добігаючи до води.

— Там дуже глибоко! — закричали хлопці, звиняючися і показували рукою на воду.

— Ратуйте! — скрикнула до робітників.

— Там є вир, небезпечно — відповів один. Другі мовчали понуро.

Тоді мама, так як стояла, кинулася в ріку. Іще в тім місци, де потонув Данько, вода заточувала круги.

Мати плила поперек ріки, відтак пірнула. Ті, що стояли на березі, з запертим віддихом гляділи за нею. Робітники звязували разом кавалки грубого мотуза.

За хвилину вода розступилася і мати з великим трудом тягнула Данька до гори. Жив іще. Чіпався мами сильно руками, і тягнув її у воду. Тоді робітники кинули мотуз. Данько вхопився його обіруч судорожно, а маму випустив. Мати зі зворушення і натуги втратила сили, обімліла і пішла під воду. Сильна струя в ту мить потягнула її у вир...

Данька видобули на беріг. Витрясли з нього воду і положили на піску. Він лежав білий, наче папір. А в його голові шуміла все та сама думка: Ніхто йому не хотів помочи... Він був би втопився, якби не мама...

Мати одна виратувала його від смерті. А що вона через него втопилася, про це він ще не знав нічого...

Володимира Жуковецька.

Ода до матери.

Моя люба мати,
Калиновий цвіт,
В тобі, рідна мати,
Весь мій любий світ.

В тобі моє щастя,
В тобі моя ціль,
Моїм твоє горе,
Моїм є твій біль.

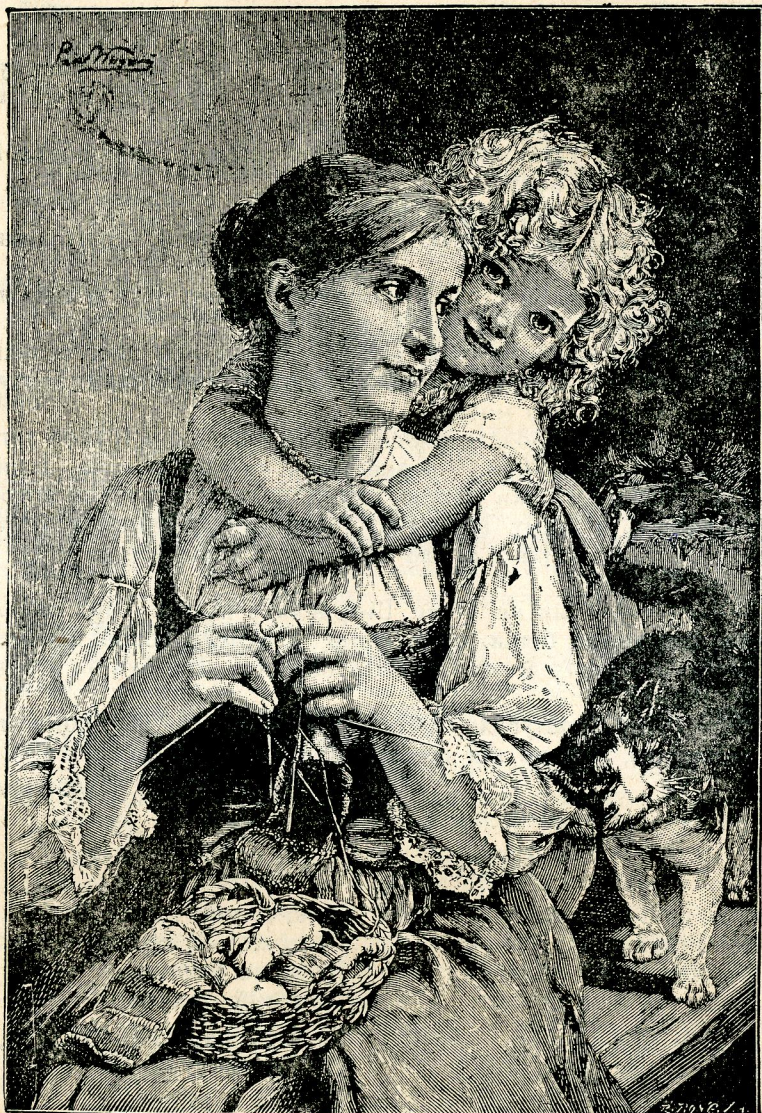
Твоя втіха й радість
Радусь й мене,
А твій жаль займає
Й серденько моє.

Бож, я моя мамо,
Твоя кість і кров;
Ти мене родила,
Ти є мій покров!

Ти мій скарб найбільший,
Ти мій цвіт живий,
Ти моя перлина,
Жемчуг дорогий.

Ти мене хорониш
Від лихих трівог,
Най благословить тя
З неба Господь Бог! *Ю. Ігорків.*

Мамина пестійка.

Дитина не лиш втіха мамі,
Але й клопіт, що й казати:
Ось Галя матері часами
Не дасть спокійно працювати.

Мати пічне плести панчішки
Для Галі на весняний час,
Галя пеститись хоче трішки
І працювати не дасть ніраз.

Обійме мамочку за шию,
І просить: — Дай мені плести,
Робить панчішку я умію
Ще краще навіть як і ти!

А мати гніватися хоче,
Та як-же гніватися їй —
Коли сміються ясні очі,
Коли-ж бо Галя краща мрій.

Хоч мати грозить: — Буду бити!
То знає Галя, знає кіт,
Що Галю можна лиш любити,
А бити ні — хоч як грозить!

Вуйко Олесь.

Як велика є любов матери.

Нас було двоє: я й молодша сестричка Настуня. Ми дуже любили свого дідуса. Сядемо, бувало, в його ногах, а він розкаже нам про давні часи. — Одного разу посідали ми на приспі біля хати й уважно слухали дідових оповідань. Було це в часі жнив. Вечер був місячний, теплий. З поблизького ліса заносило запахом живиці. Десь у кущах тьохкав соловейко.

— Розкажу вам, діточки, про татарські напади на нашу землю! — почав дід.

Ми ще bliще присунулись до діда й уважно гляділи в його лагідне лице, облите місячним саявом. Дідусь став розповідати.

* * *

— Слухайте!.. Розказував це ще мій прадід, а йому певно розповідав ще його дід.

Було це давно, дуже давно. Наше розлоге село мало заледво кільканацять хат. Тоді часто нападали на наші спокійні села дикі татарські орди, запалювали хати, а людей забирали в неволю. Найрадше брали вони в яsir малих дітей, і їх виховували в себе на найзавзятіших ворогів нашого народу.

Щоб охоронитись від отих нападів, люди ставили за селом високу солом'яну чугу, облиту смолою. Коли сторожі бачили, що з далека наближається дика орда, тоді запалювали цю чугу та, махаючи нею, давали знаки, щоб люди скривалися по лісах та дебрах. Ці сторожі звалися: ватричами.

Важкі були це часи, бодай не вертали більше!..

І раз — оповідають — побачили люди з нашого села, як ватричі запалили чугу. Полуміння вдарив високо в гору, а далеко зза ліса піднімалася курява надходячої орди. Люди в селі заме-

загубилася. Люди вже опустили село, татари наближались, а дитини нема. Вже чути дикі верески орди, а мати в розпуці лише ломить свої руки. Ще раз зайшла нещасна до хати й побачила, що її дитина перелякана скрилася під постіллю. Врадувана мати вхопила дитину й мерщій вибігла на двір. Оглянулась довкола й хотіла бігти в сторону ліса, але вже було запізно. Бачила, що вже татари оточили село.

Де-ж їй скритися?

Аж тут, вже зза угла улицы, показалися татари в своїх остро-кінчастих шапках. Їй навіть здавалося, що один з них запримітив її.

На обійстю коло стодоли стояла копиця сіна. Не думаючи довго скрилася з дитиною на руках в копиці й вижидала аж доки не перейдуть татари. Думала — хай діється Божа воля.

Нараз чує, що на обійстю затупотіли коні, а татари вигукували щось в їх незрозумілій мові. Вона лише зрозуміла, що шукають її, бо вештаються по всіх закутках. Заперла в собі віддих і тулила до себе дитину, щоби не заплакала.

В тім чує, що хтось наблизився до сіна й з розмахом встромив свій спис у копицю. Рівночасно почула мати в грудях щось горяче. Спис натрафив саме в її груди й тяжко ранив. Почула страшний біль, вхопилась одною рукою за груди, а другою тулила до себе дитину. Але не видобула з себе ні найменшого зойку болю, бо знала, що може тим зрадити свою присутність і згубити дитину.

Коли-ж другого дня забралися татари, знайшли її люди ледво живу. Майже вся кров з неї сплила. Хлопчик бавився в її ногах. Її бліді уста просили води. Ще вспіла розповісти про свою страшну пригоду — і її не стало. Дитиною занялися сусіди...

— Оттак то, діточки, любить мама свою дитину...

Дід задумався й похилив свою сиву голову на груди. Моя сестричка Настуня нишком отирала рукавом заплакані оченята...

Іспас на Буковині.

К. Ластівка.

Маївка.

Ходом.

Слова і музика: Т. В. Іеліха.

по - спі-шім-ся тай за руки по-бе-рім-ся за-спі-вай-мо по сокільськи враз.

Любов матери.

(Японська легенда).

Іто, малий японський учитель з великими окулярами на носі, так промовив до своїх учнів: „Оповім вам сьогодні легенду про любов матери, яку нам передали наші предки. Народи Європи через один день в році почитують Матір. Раз у рік будують для неї вівтар і складають на ньому дарунки й квіти. Але в наших серцях нехай що днини й кожної хвилини живе пам'ять про жертвенну любов матери й нехай хияяться ваші голови в пошаші перед нею.

Отже слухайте про любов, що довершила чуда чудес, бо вона зворушила серце тирана.

Перед багатьома, багатьома роками мешкав у підніжжя гори Обатсу-яма, в провінції Шінано, вбогий селянин із старою своєю і недужою матір'ю.

Мали вони шматок землі, саме стільки, щоби вижити й жили вони мирно, тихо.

У провінції Шінано володів тоді деспотичний князь, який не терпів всего, що хоре й старе, що пригадувало смерть і натякало, що все минає. Минає молодість, сила, минає само життя.

Тому завів строгий закон, щоби вбивати всіх старих, неспосібних вже до праці людей. Закон мав бути негайно виконуваний.

Траплялося деколи в провінції Шінано, що дуже старих людей випроводжували на гору Обатсу-яма та полишали їх там на власну долю. Але ніколи це досі не було наказом. Тому жах і розпука впала на цілу провінцію, а серце бідного селянина, що дуже любив свою неню, дрожало наче бамбусова троща на вітрі.

Та хто посмів би не послухати приказу могутнього володаря?

Як лише зайшло сонце, почав селянин приготуватися, щоби відпровадити маму на гору смерті. Зав'язав у вузол дещо звареного рижу — харчування бідаків — взяв збанок холодної води і, піднявши маму на плечі, завернув у сторону гори. Вхід був стрімкий і ховзкий. Сумерк вже падав на стежки, що перетинали гору. Їх було багато, але

селянин не думав, котру із них вибрати. Ішов першою ліпшою, скорою, неспокійною ходою, бачучи лише скелистий шпиль гори.

Але журботливе серце матери, яке відчувало біль і неспокій сина, гляділо далше. Старушка знала, як небезпечно є сходити з гори, як легко зійти з властивого шляху. Тому рвала по дорозі зів'ялі галузки дерев і корчів і кидала позад себе невеличкі вязки, щоби зазначити дорогу для сина. Не думала про те, що її там на горі чекає, лише про це, щоби син дістався щасливо до дому.

Місяць глянув ізза хмар та з почуттям дивився на останні зусилля матери, повні любови й журби про сина.

Коли задержалися на шпилі гори, зробив селянин для матери леговище, прикрив її своїм плащем і з сльозами в очах похилився, щоби з нею пспрощатися.

Ні один стогін, ні одно слово нарікання не вийшло з уст матери. Прошепотіла благословення, подякувала за труди й опіку, а врешті сказала дрожащим голосом: „Иди вже, мій дорогий, до дому, але уважай, як йтимеш. Я кидала по дорозі вязки галузок, тому легко віднайнеш дорогу, якою ти сюди прийшов. Ну, а тепер бувай здоров і не журися мною. Радо уступаю місце в хаті молодшій жінці, яку ти візьмеш собі за дружину.“

Коли селянин поглянув на руки матері, подряпані сухими галузками, потрясло ним сильне ридання.

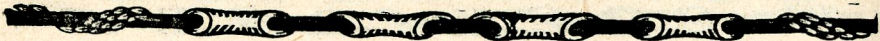
— Нене, гідна найбільшої пошани. Не варт був би я твоєї доброти, якби хотів тебе тут лишити без помочі. Разом відшукаємо стежку позначену галузками і разом нею зійдемо. А коли треба буде то потім разом помремо.

І другий раз взяв маму на плечі. Як легкою видавалася йому в часі поворотної дороги...

Коли вернув до дому, заховав її в комірці, побіч кухні, а боячися, щоби ніхто не дізнався про присутність старушки в хаті, балакали лише в ночі і то шепотом.

З часом жах минув, привикли вони й почували себе безпечніше. Але тоді новий удар діткнув провінцію Шінано.

Жорстокий володар, бажаючи зазначити, яку необмежену владу має над своїми підданими, приказав сповістити окличникам: „Ваш князь наказує, щоби йому скру-

тити мотузок з попелу — і протягом тижня зложити у його ніг. В противному разі буде мусів кожний з підданих дорого окупити свою голову.“

І знову впав жах і розпука на нещасливу провінцію Шінано, а в ночі оповідав наш селянин шепотом своїй матері про долю краю.

— „Коли послухаєш моєї ради“ — сказала старушка — „може зможеш себе виратувати. Скрути мотузок із соломи, положи його на плоскому камені і спали в невітрянущу ніч.“

Син послухав ради матері, а коли вогонь погас, побачив на камені мотузок із попелу. Найдрібніше волоконець було помітне, а селянин дивувався і був вдячний матері.

Коли у ніг князя зложив плиту, з уложенням на ньому мотузком зі соломи, спитав його князь: як він прийшов на таку думку. Тоді переляканий селянин упав до ніг князя, заводячи:

— Горе мені! Тепер вийде на верх ціла правда. Це моя мати порадила мені, що маю зробити, мати, яку я виратував перед смертю і котру сховав!

І докладно розповів пригоду на горі Обатсу-яма.

Коли скінчив оповідати, князь ще довго стояв задуманий. Потім сказав:

— З тією хвилиною касую закон, що наказував вбивати старих людей. Як я міг призабути приповідку: „В парі зі сніжною короною приходить розум до голови.“ Не лише сила молодости є потрібна для краю, але й розум старости!

Від тої хвилини жили старі люди в гурті своєї родини, як довго їм природа дозволяла жити. Передовсім матері мали почесне місце в хаті і їх оточували найбільшими почесностями...

— Отсе легенда про любов матері, любов, що довершила чуда чудес, бо зворушила серце тирана! — закінчив Іто, малий японський учитель, що мав великі окуляри на носі.

— Передайте її колись вашим дітям, колись... коли діти проситимуть їм щось оповісти, а ви будете гріти руки над жевріючим вугіллям.

Пер.: І. Камінський.

Як наш гурток відсвяткував Свято Матери.

Велика вдячність належиться тій людині, що перша видумала Свято Матери. То мусіла бути дуже добра і розумна душа і мусіла дуже-дуже любити свою неньку, котра її породила, плекала і виховала.

Про Свято Матери довідалися ми в школі минулого року. Я вже писав, що нас учить дуже добрий пан учитель, який вчить нас не тільки того, що є в шкільній читанці, але й подає нам багато других гарних і корисних наук.

Минулого року (1929) перед Великоднем сказав нам пан учитель :

— Діточки! Зараз у першу неділю по Великодні будемо мати друге гарне свято, що називається: »Свято Матери«. Це свято встановили культурні люди для звеличання Матери і святкують його всі культурні народи цілого світа. Святкують його передовсім діти, що ще є під добротливою опікою своєї матери. Але й святкують це свято також старші. Всі святкують це Свято Матери, бо всі зазнали матірного тепла й матірньої опіки. Всі хочуть, щоби їхня мати бодай в один день у році трохи спочила від щоденних трудів та щоби втішилася заявами вдячності і щирости своїх дітей. І власне на це встановлене Свято Матери. Було би добре, якби і кожде з вас в цей день постаралося вчинити своїй неньці якусь приємність. Це додало би вашим матерям сили до дальших трудів коло вашого виховання. Як кожде з вас відсвяткує це Свято, — це лишаю вашому дотепови, скажу вам тільки, що Свято Матери припадає завжди **в другу** неділю місяця **мая** кожного року. Відсвяткуйте це свято, як хто може і вміє, а по святах розкажете мені про те, як кому вдалося упримнити своїй мамі цей день...

Так сказав наш пан учитель і ми вийшли зі школи. Але заки пішли до дому, зібрався наш гурток на подвір'ю й став радити, якби то відсвяткувати Свято Матери. Почали давати різні ради. Микола радив, щоби кожде з нас в той день рано побажав мамі щастя й здоров'я і на тім кінець. Івась радив, щоби кожде принесли мамі якийсь дарунок, але не вмів сказати який. Маруся казала, щоби кожде з нас в той день рано помолилося щиро за свою маму і щоби ми в той день старалися бути чемні й спокійні. Всі ці й подібні ради не були злі, але таки наймудрішу пораду дав Михайло і на його пропозиція ми зараз всі згодилися. Він сказав:

— Відсвяткуймо це свято маленьким концертом! Так, щоби ми всі разом зробили приємну несподіванку всім нашим мамам.

— Згода! — закликали ми всі.

А по полудні зійшлися ми до Михайла й почали радити над

тим концертом. Уложено програму й стали виучувати деклямації й співи. Мене вибрали на делегата до пана учителя просити, щоби на неділю по полудні позволив нам улаштувати в шкільній салі нашим матерям маленьку потіху. Учитель радо згодився. Правда, ми дрожали, чи нам бодай трохи вдасться той «концерт», але завзято робили проби, а в неділю відважно пішли «виступити» з концертом. Кожде з нашого гуртка запросило своїх родичів на той концерт і в третій годині були вже всі в шкільній салі. Був і пан учитель з женою, бо й їх Славцьо і Нуся належать до нашого гуртка.

Гості посідали в лавки, а ми, школярі, стояли попід стіни. Деякі школярі й не знали, що буде, бо не всі належать до нашого «позашкільного гуртка». Коли вже всі були на своїх місцях, вийшов Михайло на перед салі, став коло стола і сказав коротку промову:

— Любі наші Мами! Ви трудитеся для нас безустанку і пильнуєте, щоби нам нічого не бракувало. Ви дбаєте, щоби ми мали що їсти і в що вбратися, ви все стараєтеся зробити нам приємність, щоби ми були вдоволені і веселі. Ви терпеливо зносите наші псоти і примхи, а коли й картаєте нас, то лагідно і для нашого добра. Якже ми віддячимося вам за ваші труди? Самі не знаємо, як. Тому ми дуже втішились, коли пан учитель сказав нам про Свято Матери, і постановили уприємнити вам, любі матінки, бодай цей один день осьтим скромним способом, на який ми самі могли здобутися. Ми улаштуємо маленький концерт у вашу честь, наші дорогі Мами, бо нині цілий світ святкує ваше свято. І хоча цей концерт буде дуже простенький і коротенький, то недивуйтеся. Зате в ньому є головна цінність: щирість і добра воля...

Ця промова Михайла ніжно зворушила всіх наших матерей і деякі мали в очах сльози. По промові слідували такі точки концерту:

1. Наш хор відспівав пісеньку Остапа Ніжанковського: «Коли настане любий май» — яку ми в школі навчилися.
2. Маруся віддеклямувала віршик Марійки Підгірянки: «Моя мама».
3. Івась віддеклямував «Оду до матери» — Юри Шкрумеляка.
4. Славцьо відіграв на скрипці кілька коротеньких мелодій, бо він уже досить гарно вміє грати.
5. Потім цілий наш гурток: Ілько, Микола, Михайло, Івась, Олекса, Максим, Славцьо, Маруся, Леся, Нуся і Ірка складали побажання віршиками і прозою, а відтак всі разом грімко заспівали: «Наші Мами хай живуть! В здоровлячку хай цвітуть! Многая — літа! Многая — літа!

На цій точці був концерт скінчений, але ми зробили нашим любим матерям ще одну несподіванку. Кожде з нас мало за таблицею приготовану китицю пільних цвітів, що їх назбирали ще

рано під лісом. Коли вже всі почали вставати в місьць, ми взяли свої китички і кожде вручило цвіті своїй матусі, цілюючи маму в обі руки. Нуся стала перед своєю мамою й віддеклямувала:

»Моя нене найдорожча
І найліпша в світі,
Прийми нині в своє Свято
Від доні ті цвіті.

Ця фіялка тобі скаже,
Що моє серденько
Бється щиро і з любовю
Все за тебе, ненько.

Кожда цвітка тобі скаже,
Як тебе кохаю,
Кожда шепне, чого щиро
Я тобі бажаю.

А цей ряст тобі розкаже,
Що моя істота
Все про тебе лиш думає,
Моя мамцю злота.

А та рута заговорить
В день Свята твого,
Що я тобі жичу щастя
Із серця цілого».

Мати обцілувала свою доню, а всі присутні щиро оплескували гарну деклямацію. Ми всі були дуже вдоволені, що таки, по своїм силам, гарно відсвяткували Свято Матери. Початок кожний трудний, але все таки він нам удався.

Цього року — як чуємо — всі школярі вже підуть за нашим приміром і хочять в Свято Матери 11-го мая улаштувати подібний концерт. Дуже гарно. Але наш гурток постановив відсвяткувати це свято цього року ще краще. Крім маленьких деклямацій дамо і сценічну виставу: »Свято Матери«. Цю виставу написала Марія Козоріс-Бариякова, а видрукувало її Видавництво »Світ Дитини«. Кожде з нашого гуртка має вже цю книжечку і завзято вчимося роль. Ролі не тяжкі і не багато їх, так, що кожний пильний гурток дітий міг би це представлення відіграти. Потрібні всего чотири дівчатка і два хлопчики, а метеликами можуть бути хлопці або дівчата. Може бути тільки чотири метелики, разом десять осіб, а наш гурток зі мною числить одинацять. Тепер, коли це пишу, вчимося роль і робимо проби, а ролю матери грає таки моя добра мама. За деклямації не маємо журби, бо наш любий »Світик« в числі за май принесе певно якийсь гарний віршик в честь Матери, який буде дуже надаватися на це Свято.

Отже, як прийде неділя 11. мая, то знайте, що наш гурток дає виставу »Свята Матери«. Добре би було, щоби і ви всі, мої любі ровесниці й ровесники святкували це свято подібно, як ми, бо всі наші українські Мами на це заслуговують. Напишіть до »Світика«, як хто святкував це Свято Матери, а я також напишу, як удалася нам вистава сценічного образка.

Учителька — друга мати.

(Оповідання селянки з Волині.)

Другий рік уже лютує страшна війна...

Гремлять гармати, руйнують села й міста, падають люди як мухи. Правда, Волинь в першому році війни не дуже ще відчувала її, війну туго. Хіба, що смуток оповив села: пішли чоловіки й сини туди й не один загинув, багато їх не верне вже ніколи. Та страхіть лютої й жорстокої війни не бачило ще волинське село.

Учителька Савина Сидорович у волинській школі (1916 рік).

Аж тепер, як десьтам під горами в цісарщині*) германці з цісарцями, чи там австрійцями, розбили російську армію, заглянула війна й у тиху Волинь. Були й тут люті бої й російська армія подалася. Багато пішло з російською армією, бо страшні річі оповідали про германців, та більшість усеж таки остала:

— Не кинемо рідної земленьки — казали — хай буде, що буде.

Прийшли австрійці. Ріжні там були народи! Були такі, що ніяк не розбереш, що вони цвенькають, а були й такі, що дещо й розумієш їх. Аж потім прийшли й такі, що говорили зівсім, як тутешні люди. Називали вони себе: українськими січовими стрільцями, або

*) цісарщина — бувша Австро-Угорщина.

українським військом; говорили, що борються за Україну, хочуть визволити Україну з під москаля, щоб Україна стала самостійною державою. Так якось гарно говорили, аж за серце хапали. Вони взяли й школи заводити по селах. А в школах цих учили не по московському, а таки так по нашому, як на селі люди говорять.

Спершу вчили в цих школах самі українські січові стрільці, або як вони себе також звали, Усусуси. Добрі були, полюбили їх діти. І в нашому селі вчив такий Усусус. Та потім прийшла вчителька. Молоденька, гарна, жива така.

Та спершу люди відносилися з недовірям до неї. Хто її там знає відкіля вона, що за одна. Та не довго так було. Діти скоро вже просто рвалися в школу. То бувало до війни треба було силою вести дітей у школу. Був учитель не наш, а десь із глухої Московщини. Лютий був такий і висмівав усе наше, а то й побивав дітей, хахлами прозивав. Не диво, що діти тікали від школи мов в'д зарази. А тепер, мов причарувала їх молоденька вчителька. І не вдержиш у хаті. Тільки дзвінок почують, біжать.

Питаю, було, в своїх, Оленки та Петруся, що їх так тягне до цієї школи.

Оленка старшенька, десятий рочок уже минав їй, а Петрусеви семий рочок щойно — то вона каже тільки:

— Мамо, наша пані вчителька така добра, така дуже добра...

І бачу я — обійко мої діти дома не пустують, як бувало, а пильно в книжці читають, віршики виучують напам'ять, числять.

Бачу я — наша вчителька не тільки в школі вчить, а коли є перерва разом із дітьми бавиться, сміється, жартує... По хатах, де шкільні діти є, ходить, приглядається, чи добре дітям, чи можуть учитися, дає батькам і матерям поради...

А вже я пересвідчилася сама, яка вона добра, ця вчителька наша. Якось занедужав мій Петрусь. То вам що дня по науці вона,

Учителька Цецилія Волянська (тепер п. Гардецька з Кут) зі своїми шкільними любимцями (Волинь 1916).

Тиміш Яцюк, 10-літний сирота, вихований
учительками укр. школи в Володимирі
(Волинь 1916 рік).

ніби вчителька, в хаті. То щось Петрусеві принесе доброго зісти, то книжечку з образками. І хто зна, колиб не вона, чи вийшов був би мій Петрусь. Вона все мені раду давала, що робити, як ходити коло Петруся.

А був у селі хлопчик, сирітка з Полісся, Тиміш Яцюк. Батько його поїхав з москалями, а маму в часі битви, як москалі уступали розірвала граната. Гарний, цікавий вдався...

Наша вчителька займлася ним, як рідним сином. А як приїхав оглядати школу старший від Усусів, то вона просила за хлопця, щоб дали йому на одяг і на харч. І зараз такі справили йому одяг, на стрілецьку форму, чи як вони казали: стрілецький однострій. Аби ви знали, як гарно було хлопцеві в цьому однострою...

Добра була ця вчителька, як мати рідна.

Та потім по війні мусіла вчителька йти зі села. Боже, як плакали за нею діти! Ба, не

то діти! І старі плакали... Я сама сплалася була так, як ніколи...

Бо то мати рідна була, не вчителька.

Антін Лотоцький.

У мамин день.

Привіт тобі, кохана Нене
У цей великий день!
Прийми вінок бажань від мене
І китичку пісень.

Дарунків жадних я не маю,
Ні золотих оков,
Тому у ніг твоїх складаю
Свою ніжну любов.

Ти ангел мій, що життя плаєм
Веде мене у даль,
З тобою світ для мене раєм,
Без тебе — сум і жаль.

Ти вчиш мене, кохана Мати,
Любити працю, труд,
Нечесним, підлим гордувати,
Кохати Рідний Люд.

Куди в змаганні зі судьбою
Не піду в чужий світ,
Твій заповіт святий за мною
Ходитиме у слід.

О, сили дай, кохана Мати
До боротьби зі злом!
Зроби: щоб з кволого пискляти
Я дужим став орлом.

Роман Завадович.

Лошатко і його мати.

Хто стоїть там на подвірю
За високим парканом?
То мале, буйне лошатко
Бистро дивиться кругом.

Коло нього його мати,
Все пестить своє мале,
Лиже, гривовою вкриває,
Ні на крок не відійде.

Там подальше, на леваді,
Вже заводять діти гри,
А лоша стриже вухами,
Хоче скочити туди.

Там уже й травичка свіжа,
Мов те руно, поросла:
— Я піду попастись трохи!.. —
Шепче так мале лоша.

— Ні, не підеш, моє любе!
(В коний є свій говір теж)
— Я тебе тепер не пушу,
Трохи згодом попасеш.

— Бо травичка ще свіженька,
Ще пошкодилаб тобі,
Ти мале захорувалоб,
А я згинулаб в журбі!

— А як так, рідненька нене,
То послушне я буду;
Як говориш, що пошкодить,
Пастись нині не піду.

— Ти-ж на те є рідна мати,
Щоб мені не сталось зло,
Буду я тобі слухняне,
В тім лежить моє добро!..

I.

В обороні дитини.

Ранним ранком вибрався відділ ловців на лови. Горяче африканське сонце жарило вже з ранку. Та туземці, що навикли до жару, йшли жваво.

Нараз один скрикнув радісно:

— Сліди слона, сліди слона!..

А другий зараз:

— Є два сліди: малого слоняти й старого слона!

— Це очевидно слониха зі слонятком! — каже провідник. — Певно пішли до води. Обережно за мною!

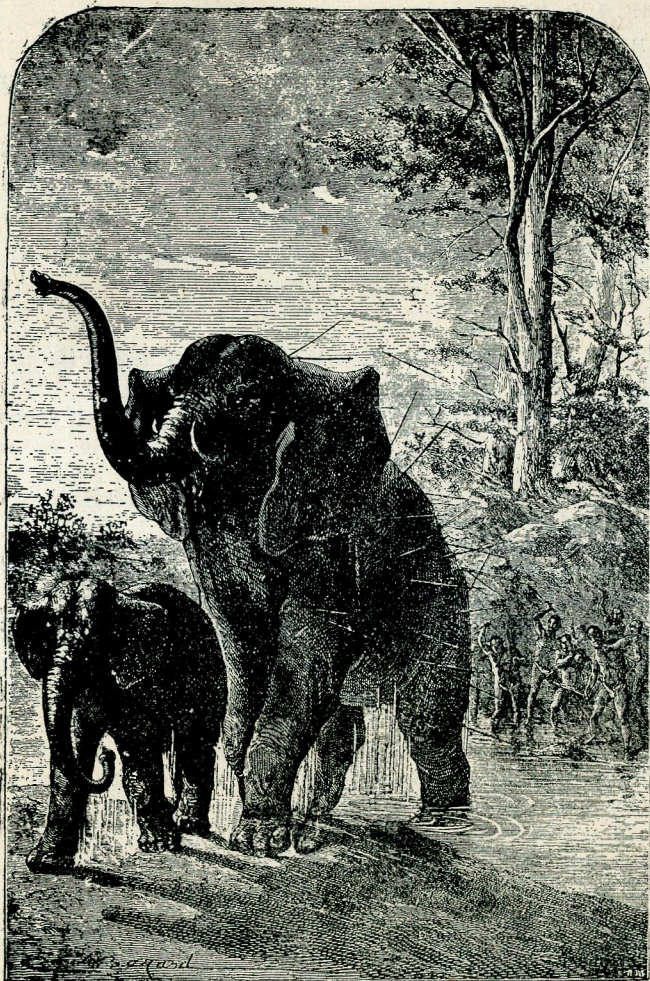
Тихо, тихісько, так що й листок не шелеснув під ногами, посувалися ловці. Двох із них, що були найвправніші в розпізнаванні слідів, йшли хильцем попереду, приглядалися траві та йшли за слідами. А поза ними йшов відділ лучників із наготованими до стрілу луками.

Аж уже невподалік ріки із далека побачили слониху зі слонятком. Слонятко йшло побіч.

Ще тихіше, ще обережніше підсувалися ловці. Та слониха всеж таки завважила їх — пізнала небезпеку. Спинилася на хвилюку й пустила слонятко поперед себе, щоб так захистити його перед ворогом.

Тепер мати й дитина прискорили ходу, щоб втекти перед ворогами.

Та дарма! Бистрі ноги ловців, а ще бистріші стріли. Дощ, стріл посипався за слонихою. Стріли впивалися в її густо фалдовану шкіру та слониха не виривалася наперед, щоб утекти перед стрілами. Знала, що слонятко не в силі

ще бігти так, як вона, тож хоч стріли ранили її спину й боки все густіше й густіше, бігла тільки позаду своєї дитини й старалася заслонити її перед ворожими стрілами.

Вже перейшли обоє ріку, вже на тому її боці.

Та стріли досягають і через ріку. Коби як найскорше

в ліс, у гущавину й тривожним голосом заохочує вона слонятко, щоб бігло скоріше. І слонятко прискорює бігу. Тоді й мати біжить скоріше. Біжить, хоча стріл у її шкірі густо, густо, хоч кровю значить свої сліди.

Та ось уже ліс. Знов прискорили бігу мати й дитина й скрилися в гущі.

Та вже чують за собою тупіт людських ніг.

А стару слониху опускають сили. За багато стріл зранило її, за багато сплило з неї крові.

Клином пробилися ще обое крізь нетри й слониха повалилася до долу та ще тривожним голосом дає слоняткові знак, щоб утікало дальше.

І воно втікає. А мати лежить, дожидає певної смерті, бо вже чути голоси ловців. Тепер вони вже не йдуть тихо, бо певні перемоги.

Слониха попадеться їм як ожидана добыча.

Та слонятко, її дитина, вратоване...

А. Лотоцький.

Друга неділя місяця мая.

На чужині вже всі знають, що це значить: »Друга неділя мая«. Це один з найкращих днів у році.

Це — »День Матери!«

Хоч нема в році властиво ні одного дня, котрий не був би днем мами, цієї душі цілої родини. Вона-ж тихою, щоденною працею, майже невидною, будує громаду, народ, усе людство. Ніхто інший, тільки Мама спогладає невпинно в ті зірничі дитини, будучої людини. Тільки Мама відчитує її перші усміхи, розуміє паплюження немовляти та вчить його перших кроків на першій стежечці життя.

Всі дні в році, це дні Матери, — її праці, журби, любови. Роздумаймо лиш собі, скільки днів, місяців, літ нашого життя — є властиво не наші, тільки її.

»Снилось мені ясне сонце, що з неба світило,

А то лиш так моя мама дивилася мило«. (М. II.)

І друга неділя мая є також днем її загальної праці. Та це вже від нас повинно залежати, щоби той день був також і днем її радісного тріумфу. Всі діти мають в той день прибігти до Мами і подякувати за усі труди та невгоди. Поглянути в ті очі, що зайшли сльозами, поцілувати ту руку роботушу. На нашій похилений голові спічне тепла, пестлива, добра Мамина рука, а в тій руці цвіти від пам'ятливих діточок.

Подав: Богданко.

ХОЧЕМО ПОЗНАКОМИТИСЬ!

Ім'я і назвисько	Літ	Кляса	Місцевість (ул. і число дому)	Почта
Галя Медведівна	9	III. н.	Долина коло Стрия	Долина
Корн'їло Медвідь	6	II. н.	»	»
Ірця Паламарчук	7	II. н.	Городок Ягайл.	Городок Ягайл. к. Львова
Толя Коровай	11	IV. н.	Gródek. (tartak)	Białowieża

ДІТОЧКИ!

Наколи бажаєте зробити своїй коханій Ненечці милу несподіванку в виді памятного дарунку в дни 11 мая ц. р., то зі своїх дрібнихощадностей, які кожне з Вас має, заперенумеруйте для Неї газетку п. з. „ЖІНОЧА ДОЛЯ“ або журнал п. з. „НОВА ХАТА.“

„ЖІНОЧА ДОЛЯ“

ілюстрований тижневик
для українського жіноцтва

виходить вже 6-ий рік

у КОЛОМІЇ

під редакцією сенаторки
О. КИСІЛЕВСЬКОЇ

і містить цікаві статейки з обсягу виховання дітей, гігієни, оповідання і повістки з дитячого життя та гарні вірші. Крім цього є постійний відділ американсько-канадійський.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

квартально 3 зол., піврічно 6 зол.,
річно 10 зол.

Для закордону 2 долари річно.

АДРЕСА ЗАМОВЛЕНЬ:

„ЖІНОЧА ДОЛЯ“,

Коломия ул. Нова. ч. 1.

„НОВА ХАТА“

ілюстрований місячник
для плекання домашньої культури

виходить вже 6-ий рік

у ЛЬВОВІ

під редакцією
МАРІЇ ФУРТАКОВОЇ

і містить на своїх сторінках різнородні і дуже цінні статті з обсягу жіночого життя, домашньої культури та моди. В кожному числі є багато ілюстрацій та образки моделей різних сезонних одягів і строїв для жінок і дітей.

Умови передплати:

квартально 5 зл., цілорічно 18 зл.
Для заграниці 3 долари на рік.

Адреса замовлень:

„НОВА ХАТА“,

Львів, Ринок, ч. 39.

„Świt Dytyny“
Lwów, Zimorowicza, 3.

Pocztową opłatę
zapłacono ryczałtem.

КОЖДА МАТИ-УКРАЇНКА

повинна в дни 11. мая ц. р. запенумерувати для своїх діточок
ІЛЮСТРОВАНІЙ ЖУРНАЛИК

„СВІТ ДИТИНИ“

який буде для них тревалою памятою на цілий рік та доказом материнської турботи за добрий духовий корм для розуму і серця дітей.

„Світ Дитини“ — це журналік, якого не повинно бракувати ні в одній українській хаті, де є діти! Мама! — памятайте про це!

Умови передплати на рік 1930:

Квартально 3 зол., — піврічно 6 зол., — цілорічно 12 зол.

Для Америки й Канади 2 долари.

Для Чехо-Словаччини 50 корон ч.

ЗАМОВЛЕННЯ СЛАТИ НА АДРЕСУ:

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“ Львів, ул. Зіморовича 3.

Чековеkonto П.К.О. Прага: 79.475. Чек.konto П.К.О. Варшава: 151.285.

НОВИНА!

НОВИНА!

МАРІЯ КОЗОРИС-БАРИЛЯКОВА
написала сценічну картину в 2 діях п. з.

„СВЯТО МАТЕРИ“

що надається до вистав для шкільних гуртків і для дитячих садків та заохоронок на »день Матери«, який в тім році припадає 11 мая.

Ціна 1 примірника 60 сот. (з перес. 80 сот.).

Жадайте цієї книжечки по всіх книгарнях. Гуртові замовлення прямувати на адресу:

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“ Львів, ул. Зіморовича 3.

ЖЕРТВИ

на „Писанку“ для „Світика“:

Всеч. о. Дмитро Кубасевич з Хоросткова 5 зол., Одарка Пеліх з Плонок 2.70 зол. (з дрібних ошадностей складаних до скарбонки), Ірця й Зеня Мазурівні з Глуска 1 зол.

Разом зложено: 8.70 зол.

Всім жертводавцям складає видавництво щиро подяку за память.

✦ ✦ ✦ Видає й за редакцію відповідає: Михайло Таранько. ✦ ✦ ✦

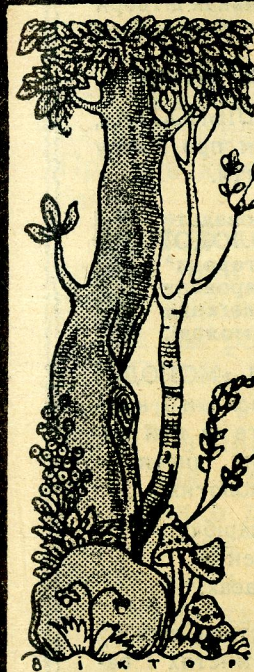
Друкарня ОО. Василян у Жовкві

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 6.

ЧЕРВЕНЬ

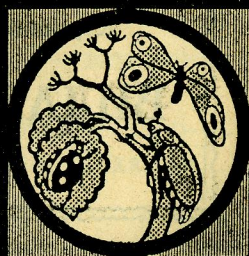
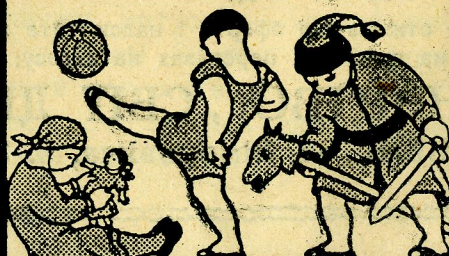
РІК 1930.

ЗМІСТ:

1. Пляката	161
2. Радіо	163
3. За волю України	164
4. Пішов би я в світ далекий	167
5. Він відплатиться	168
6. Забава	169
7. Про козацьких отаманів: Косинського і Наливайка	170
8. Загадка	173
9. Як Івась подорожував по світі	174
10. Нове перо	175
11. Хорий мопсик	176
12. В суді	180
13. Непослушна рибка	181
14. Цвітник	182
15. Геройська мати	183
16. Двоє гнізд	184
17. Орел і хробак	185
18. Любов сильніша від смерті	186
19. Кожний має свій спосіб	188
20. Наші друзі з Холмщини	189
21. Забави	190
22. Розвязки загадок	191

Ціна 1 зол.

ЗАРЯДИ ШКІЛ!

РАДИ ШКІЛЬНІ МІСЦЕВІ!

Відновіть по своїх школах давний гарний звичай:
обдаровування дівтори з кінцем шкільного року
при роздачі свідоцтв **гарними книжечками** як:

НАГОРОДАМИ ПИЛЬНОСТИ!

Нехай в той спосіб йде книжка в як найширші круги,
під сільські стріхи і нехай до неї вже від заранку
свого життя привикають маленькі школярики.

Великий вибір таких книжечок має на складі:

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“

Купуйте книжки з гарним й інтересним для дівтори змі-
стом! Нехай зміст цих книжечок запишеться в серденьках дівтори
золотими буквами **ЛЮБОВИ** до всего, що гарне і благодне!

Не жалійте гроша на книжечки для дітей!

Книжечка, одержана в школі як **»НАГОРОДА ПИЛЬНОСТИ«**,
буде для кожної обдарованої дитини милим спомином про школу
через довгі роки, а навіть до схилку її життя.

Де нема фондів на закупно книжечок — то спровадьте
25—50 ріжних чисел **„СВІТА ДИТИНИ“** і **„МОЛОДОЇ**
УКРАЇНИ“ з минулих літ — тай роздайте їх як **„нагороди“**
між дітей. Це у великій мірі заохотить кожду обдаровану
дитину до читання, а також причиниться до проваганди
дитячої газетки в широким кругах шкільної молоді.

КОМПЛЕТ 25 ріжних чисел »СВІТА ДИТИНИ« і **»МОЛОДОЇ**
УКРАЇНИ« **коштує лише 5 золотих!** Кошт пересилки 1 ком-
плету (25 чисел) виносить **1 зол.** Користайте проте із цієї се-
зоніві офerti! За післяплатою не висилається цих чисел —
тільки за попередним надісланням грошей (6 золотих).

Звертаємося до ВАС не ради інтересу, не ради зарібку —
але для добра загальної справи, для піднесення
ПРОСВІТИ і **КУЛЬТУРИ** в наших народніх масах.

100 маленьких образків, якими звичайно обдаровується дівтору
— коштує 5—10 золотих, а тут оферуємо 25 обемистих і ба-
гато ілюстрованих журналиків за 6 золотих.

Користайте отже з цієї офerti і надсилайте замовлення
на грошевих переказах на адресу:

ВИДАВНИЦТВО „СВІТ ДИТИНИ“

ЛВІВ, ул. Зіморовича, ч. 3.

Пляката.

Софійка дуже любила своїх батька-неньку. Батько здоровий, рослий мущина, завжди веселий і говірливий. Мама блідонька, з великими синіми очима; добра, кохана мама. Невелике в них господарство, але робота йде якось так складно, що люди їм завидують.

Тато заробляє літом сокирою — ставить хати людям. Мама часом шиття яке прийме. А відколи купили машину до шиття, то таки все є заробіток.

Добре, затишно, спокійно в їх невеликій, чистій хатині.

Софійка одиначкою жие. Поправді, воно кучно самій. Але часом мама байку розкаже, співанку заспіває. А тато як лиш верне з роботи, вже Софійка в него на колінах. Просить книжечку прочитати або розповісти: де бував, що бачив.

І татко оповідає, але не про нинішнє. Розкажує, як служив при війську, як попав у полон. Бував і там, де риж росте і де вату садять. А потім в краю, де пів року дня, а пів року ночі.

Слухає Софійка й ока не спускає з татка. І дуже, кохає його в той час оповідань. Але від кількох тижнів, даром дівчинка вечером виглядає повороту батька від роботи. Так і засне не діждавшись його повороту.

Жалко дитині, що таткови не спішно до неї.

— Яка цьому причина? — роздумує маленька головка. Питає мами.

Мама каже, що не знає.

Але чогось мама тепер така сумна. Нераз крадьки втирає сльози.

— Чого плачеш, матусю? — питає дівчинка.

— Нічого, дитинко! Чомусь мені сумно! — відкаже мама й похилиться над шитвом.

Аж ось одної ночі якийсь крик збудив Софійку. Прокинулася дівчинка і злякалася. Тато, її добрий, коханий

тато, ходив по хаті якийсь страшний, червоний на лиці, з розкудовченим волоссям і кидав до землі, що в руки попало.

Залякана мама просить, щоби успокоївся, бо збудить дитину.

У відповідь на це — татова рука гепнула маму в плечі. Софійка скрикнула і зайшлась плачем. Страшно дитині. Не розуміє, що сталося її татові.

Від того дня змінилося життя в спокійній хатині Софійчиних родичів. Тато нераз і в день приходив такий сам страшний. Софійка зрозуміла тепер, що тато розпився. Не помагали прохання, ні слези бідної мами, хіба ще гірше злостили тата.

Софійка так дуже хотілаб попросити тата від себе, щоби був такий, як колись, але боїться слово промовити.

Придумала інакше: вона напише до тата... Лист? Ні! Плякату випише! Таку саму, як коло церкви на дверях прибивають.

Не дуже вона ще вправна в письмі, але якось потрафить.

Видерла картку зі свого зшитка і пише великими буквами — звісно, як на плякаті:

**„ТАТУ, НЕ ПИЙ! МАМИ НЕ БИЙ!
БО СОФІЙЦІ ДУЖЕ ЖАЛЬ...“**

Аж ціле личко в неї зіпріло, так змучилася дитина тим писанням. Скінчивши, приліпила плякату на виднім місці на стіні, під портретом Шевченка.

Загуркотили двері в сінях. Як завжди тепер, сердитий тато увійшов у хату.

Не довго тревало: узрів плякату. Прочитав і грізно вдарив кулаком в стіл. Але в цей-же мент усів тяжко на лаву і заплакав так гірко, що Софійка аж перелякалася.

— Софійко! Ходи до мене! — кличе тато по хвилі крізь сльози. — Ходи, моя люба дитинко!

— Жаль тобі, кажеш? Но, не плач — тато вже буде інакший!

— Такий сам, як був?

- Такий сам!
- Правду кажеш?
- Правду!

І радіє дитина знову так, як колись. Сидить татови на колінах і втирає йому сльози, хоч відразливий горівчаний сопух несеться від нього.

Але тато вже буде добрий, вже більше не буде пити горівки...

І додержав батько слова даного дитині.

Спокій і гаразд опять повернули в хату. Повеселішала мама, благословить Софійку. А памятку плякату сховав тато до своїх памяткових паперів.

Вона допомогла йому до побіди над лютим ворогом людства — горівкою.

Іванна Блажкевич.

Радію...

Любуюся дробом — тим ясноволосим,
тим дробом селянським, опаленим, босим;
отим, що по бурі, шаліючій зливі
спиняє струмки галасливі.

Гартує він сили не в борні на війні,
а в сонця проміннях, в перловій піні;
і начеб то знає — веселий та милий —
якої йому треба сили.

.....

Мені не здається, — я виразно бачу —
їх запал сердешний, їх вдачу козачу...
Вони колись стануть без ляку й покори
під свої, під рідні прапори!

С. Лазета.

За волю України.

ІІІ.

Населення Голти зустрінуло червоних вороже, начеб хижацьку орду. Старі й малі поховалися і позамикалися по хатах. Місто виглядало немов мертво.

Ми зупинилися на майдані. Накрапав дощ, було мокро і зимно. Надійшли кватирмайстри і спрямували нашу команду на берег Богу в якусь жидівську рудеру. На порозі хати ждав на нас сухорлявий жид з червоною цапиною борідкою і сліпий на ліве око. Він здивовано змірив мене правим оком від голови до ніг, поцмокав губами і солодко сказав:

— Пах, який вродливий хлопчик! Аби я сказав... Певно командантів синок?

Жид до кожного речення додавав: „аби я сказав“.

— Теж вигадав! — глузливо відповів старший над командою. — Повилазило хіба тобі, що не розпізнав петлюрівця! Спіймали в лісі... мале, а кляте, як зінське щеня...

— Ратуй мене, Боже! — вигукнув, ніби з переляку, жид. — Такий малий і злодій... аби я сказав!

Ми увійшли в хату. Малі жиденята, побачивши нас, як щурі заметушилися по хаті, шукаючи куди сховатися. Червоні посідали за стіл, а я на соломі, що була розкидана навколо печі.

— А деж наша вечера? — запитав старший жида.

Жид покликав з надвору жидівку, якій сказав:

— Рива! Готуй любим товаришам смачну вечеру!

Рива розпалила в печі, а жид вибіг з хати, щоби занести курку до різника.

— Не бачу начальства на столі! — жартобливо, і ніби незадоволено, звернувся до червоних старший.

Один з червоних розв'язав свою похідну торбу і вийняв пляшку самогону. Старший розляв горівку в чарки і сказав:

— Бажаю всім спіймати Петлюру, як спіймали нині Селезня.

— Казала коза, що спіймає вовка!.. — додав я, нишком посміхаючись з москалів.

— Ти там, брат, не базікай! Бачили, який занозистий! Я тобі таки сьогодні вязи зверну! — накинувся на мене старший.

Жидівка подала на стіл вечеру. Жид відкрояв шматок хліба, взяв з миски дві печені картоплі і сказав старшому:

— Оце дам хлопцеві!..

— Ось що піднеси йому! — склав і показав старший жидови дулю.

Москалі зареготалися. Жидови стало ніяково і він, засоромившись, гукнув на дівчинку Хая, що була сховалася на печі, і віддав їй хліб і картоплі.

— Митюха! Гармошку! — наказав старший, коли вони опорожнили пляшку від самогону.

Митюха вибіг на двір і повернувся з гармошкою.

Грав він майстерно і захоплено, як наші лірники. Решта червоних приспівувала:

Гармонь новая, не стара

І іграет, как гітара...

— Ех! Хаді ізба, хаді печ! — не витримає молодий, рудастиє москаль і, загнувши руки під боки, закружляє по хаті. Счинився такий гармідер, що ніхто нічого не розумів.

Дівчинка Хая трималася рукою за лапсердак жида і пильно придивлялася мені. Нарешті вона осмілилась і наблизилася до мене.

— Ти маєш ножа? — запитала вона.

— Нащо? Я не маю ножа!

— А чим ти будеш мене різати?

— То бісурмени ріжуть дітей, а я чоловік хрещений!

— відповів я. — Чомуж би я мав тебе різати?

— Тато сказав, що ти злодій!

— Дурень твій тато, коли він це сказав!

— А Гершка будеш різати? — і метнулася вона до колиски, де спав маленький Гершко.

— Я бачу, що і ти дурна! — сердито відрубав я дівчині.

— А забожись, що не будеш різати!

— Ми, козаки, призвичаєні, щоби нам вірили на слово! Дівчина заспокоїлася і присіла до мене. Ми трохи помовчали.

— Я маю гарну книжку, будемо розглядати малюнки.

— Добре! — кажу я.

Вона полізла на піч і знайшла на комині книжку. Коли я побачив цю книжку, то в моїх очах стало чорно. З досади я ледви не шпурнув цю книжку на поріг хати. То була московська читанка така, яку я лишив дома.

„Буря мглою небо кроет“ —

оці огидливі слова навернули на мене сумні спогади про московську школу.

— Хай дідько розглядає цю книжку, а я не буду! — кажу я. — Я українець, а книга написана моїми ворогами, що забрали мене в полон!

— То ти українець! — здивувалася вона. — Ваше військо недалеко, на тому боці Богу, в Ольвіополі.

У мене відразу повсталася думка тікати до своїх. Обставини складались для мене щасливо: червоні розважалися на весь рот — гуляли, співали, верещали так, що їм було не до мене. Я обміркував дещо, потім кажу дівчині:

— Я вийду на двір і зараз повернуся!

На дворі було темно і мокро. В густій мряці на вулицях ледве-ледве просвічувались золоті вогники ліхтарів. Навколо, ніби все завмерло: ані згуку, ні жадного руху.

Я трохи постояв на порозі, прислухався, потім нечутно плигнув до фіртки. Приглядаюсь, коли, на тобі, кінь та ще й який! Малюнок — такий кінь; стоїть прив'язаний до фіртки. І така в мій голові блиснула думка:

— Ви загарбали мого коня, то я візьму вашого.

Сів я на нього і погнав в сторону Богу. Розігнав його — і у воду. Тільки плигнув він у воду, як відразу присів на коліна, начеб нечиста сила відтяла йому ноги. Лежить собі і байдуже йому, начеб так і потрібно. Мучився я з ним, бідкувався, нарешті зліз з нього, йду у воді і його за собою веду. Бачу, що вода підійшла мені по шию. Що тут робити? Знову сів я на нього. Тепер він вже покійно довів мене до другого берега.

Чую на березі наш вартовий гукає!

— Хто іде?

Сміливо і радісно відповідаю:

— Козак Наливайківського полку — Олесь Селезень!

А хто запитує?

— Четовий Мазепинського полку — Вітряк.

Розшукав я Наливайківський курінь. Як побачив сотник Рожко-Ор-ий мого коня, то замовк, ніби завмер — так йому сподобався цей кінь.

— Візьміть собі, пане сотнику, цього коня! — кажу я.

— Досить я набідкувався з ним у воді. Дивитися на нього з досади не можу!

— Добре, Олесю, згода... А я дарую тобі свого коня!

До самого ранку оповідав я козакам про свій полон у червоних москалів.

Михайло Серета.

Пішов би я в світ далекий...

Пішов би я в світ далекий,
так, як ідуть бистрі ріки,
так, як ідуть бистрі води,
гень, до сонця, до свободи —
з горя, смутку, в чорну даль —
тільки мені жаль —
жаль хатини...

Тої хатки у садочку
біля річки, при горбочку,
де я виріс і де жив,
де сміявся і терпів —

тільки її жаль,
так безмірно жаль.

З горя, смутку і страждання,
щоб не чути слів вагання,
пішов би я з України
за те море, за те сине.

Пішов би я в світ за очі
в безмісячній тіні ночі —
у безмірну даль —
тільки мені жаль —
України жаль...

За М. Конопнічкою переспівав: *Андрій Бабюк.*

Він відплатиться.

На великім залізничім двірці на Україні рух і гамір. З усіх усюдів надходять поїзди і розїзджаються в різні сторони широкого світу. Одні на полудне — до Одеси, аж над Чорне море, другі на захід, треті на схід до Дону і Кубані, а інші на північ — у Московщину.

Між подорожними видно різних людей — молодих і старих, сумних і веселих. Та найбільше сумних видно в тих поїздах, що відїжджають на північ, у далеку Московщину і ще дальше. Коло тих сумних стоять і сидять якісь понурі люди з крісами в острокінчастих шапках з червоною зіркою і пильнують, щоби ті не зникли їм з очий. Це ворожі жандарми відвозять під вартою арештованих людей, далеко на заслання, аж на студену Сибір. Між тими засланцями є різні люди: старші, молодші, чоловіки й жінки, ба навіть діти. Ось в кутку одного вагону сидить бліда жінка і тримає на колінах хлопчика, не більше, як семилітнього. Вона сумно дивиться на свою дитину, а з очий їй капають сльози. Хлопчик вдивляється сумно в заплакані очі матери, але не питає її про нічо. Тай що буде питати, коли він знає причину матірнього смутку і їх спільної неволі. Він ще маленький, але велике горе і важкий біль багато його навчили.

Поїзд ще стоїть, люди гомонять, вартові слідкують. А хлопчина примкнув очі і ніби дримає. Але він не спить. Його думки працюють. Перед його діточою уявою пересуваються вже сотий раз страшні образи, які він бачив так недавно...

Жили в гарному українському селі. Його батько й мати були вчителями. Батьки працювали, він був щасливий. І батьки, здавалося, були щасливі. Тільки часом, у довгі вечері, щось говорили сумне і невтішне. Про долю рідного народу, про неволю, тро те, що Україна в московським ярмі і що треба би її визволити.

Хлопчик і не розумів добре про що мова. Зрозумів аж тоді, коли одного спокійного вечора, як уже мали лягати спати, впали до їх хати узброєні люди, з криком і га-

ласом перешукали хату, а потім один грізно запитав батька:

— Ти хочеш України?

— Так, хочу самостійної України! — відповів батько сміло і гідно. — Ви наші вороги, гірші від царських ступайків!

— Малчі! Ти бандит і контрреволюціонер! — гримнув на батька один з тих, що переглядали папери.

Батька закували в кайдани й вивели з хати. Мати й син плакали цілу ніч, аж сліз їм не стало.

Батька кудись повезли, а за два тижні прийшла страшна вістка: Батька вже нема між живими. Його засудили вороги на смерть, за це, що хотів волі для рідного народу.

А в кілька днів потім прийшли ті самі люди, забрали матір і його, малого хлопця, і сказали, що везуть їх на Соловецькі острови на заслання. І ось уже вартові посадили їх у поїзд...

Поїзд рушив і гнав широкими степами України, на північ, на північ. Хлопчик думав далі, а мати зітхала.

...Чи переживуть вони цю неволю?.. Ні — мабуть буде так, як каже мати. Скоро загинуть і зйдуться з татком на тамтім світі.

І хлопчик мало не заплавав. Та раптом загорівся в його оченятах дивний огонь. Він глянув на матір і сказав голосно і твердо:

— Не плачте, мамо! Ми не загинемо. Мусимо жити. Я мушу вирости й відплатитися москалям за свого рідного батька. Я їм відплачуся!

Вартовий глянув грізно і хлопець замовк. Та його серце кипіло і кликало до неба о пімсту. Він відплатиться колись. Бог йому допоможе.

Забава.

Тра-та-та, тра-та-та!
Іде військо, піхота.
Іде військо край дороги,
Поза ріки, поза гори —
Прикра стежка та —
Тра-та-та, тра-та-та!

Тра-та-та, тра-та-та!
Вертається піхота.
Петро ременя не має,
Ганю били — тож ридає —
Буде з того сміхота —
Тра-та-та, тра-та-та!

Переклав: Богданко.

Про козацьких отаманів: Косинського і Наливайка.

(Роки 1590 до 1597).

По смерті Самійла Зборовського — проводило козаками-запорожцями кількох менше відомих отаманів, як: Михайло і Кирик Ружинські, Захар Кулага, Богдан Микешинський, Лукіян Чорнинський та Войтіх Чановицький. Були між ними шляхтичі та гульвіси — яким подобалися козацькі звичаї та спосіб їх бурлацького життя і вони стали їх провідниками.

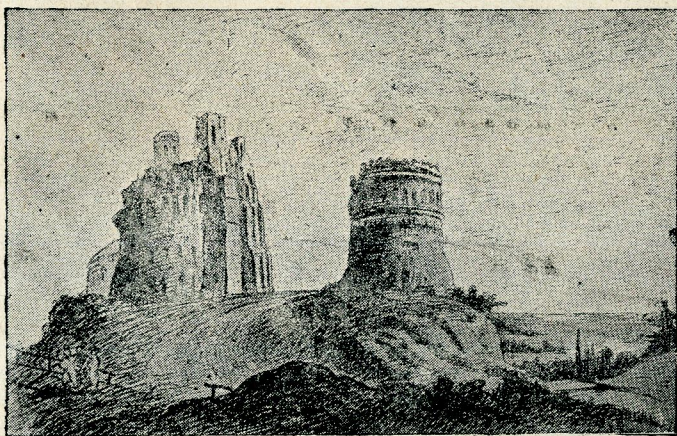
Христофор Косинський.

Христофор Косинський з'явився на Запорозькій Січі около року 1590 і небаром вибрали його козаки своїм отаманом. Косинський походив теж зі старого шляхотського роду, але не злюбив шляхти з таких причин: Польський король захотів позискати собі прихильність козацької старшини та української шляхти і для того наділив декотрих великими маєтками. Деякі з тих обдарованих старшин ставали за те вірними підданими короля, та декотрі й далі були вірні українському народові і рідній вірі. Косинський дістав був також такий маєток від короля, а саме Рокитну над річкою Рось. Але того маєтку не міг перебрати, бо білоцерківський староста Януш Острозький, хоча родом українець, не схотів віддати Рокитни Косинському, кажучи, що це його маєток.

Тоді Христофор Косинський рушив із запорожцями на Януша, здобув Білу Церков, пограбував замок Острозького в Києві, спалив Переяслав і рушив далше на Волинь, нищити маєтки Острозьких та інших родових українських, а також і польських панів, що тягли руку за

Янушом. Він знищив також величавий замок Острозького в місті Острозі на Волині.

Зимою 1593 року наказав польський король Жигмонт III Янушови Острозькому й Александрови Вишневецькому, зібрати військо і рушити війною на Косинського й козаків. Вони зібрали велику силу війська, а в Косинського було тільки п'ять тисяч козаків. Тому він станув табором коло містечка Пятки на Волині. Польське військо оточило козацький табір і Косинський мусів піддатися та

Руїни замку в Острозі на Волині.

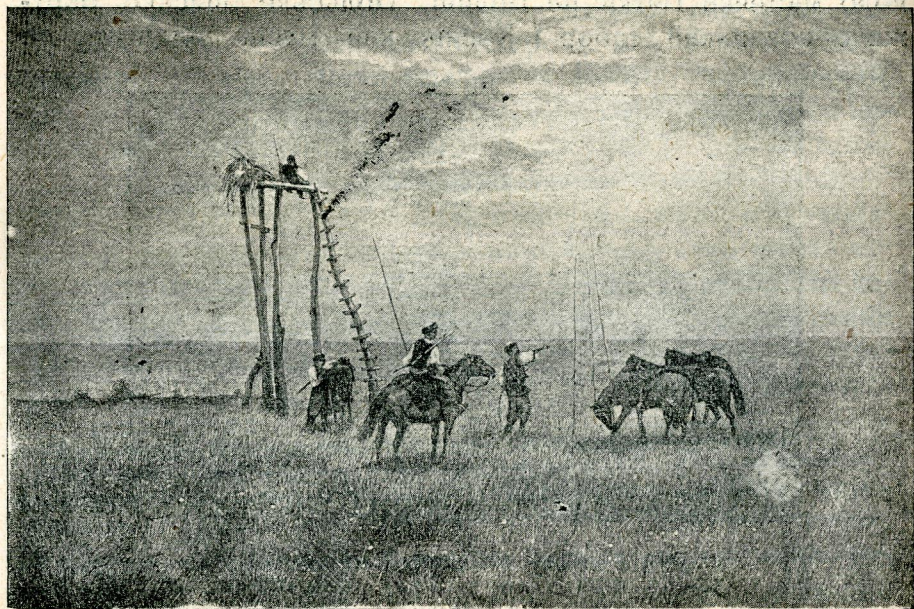
загодитися з поляками, бо їх була велика сила і мали багато зброї та гармат.

Але небаром зібрав Косинський свіжі полки козаків і рушив на місто Черкаси, де був старостою князь Вишневецький, приятель Острозьких, а страшний ворог козаків. Але і тут не пощастило Косинському. Вишневецький хитрощами заманив його в Черкаси нібито на переговори, і підступом зловив його та приказав убити.

Але козаків не злякала ця невдача і вони далі воювали з польськими магнатами на Україні. Ще того самого року велика ватага козаків напала на Черкаси і Вишневецький мусів заключити з ними угоду.

Тимчасом на Брацлавщині козаки почали також воювати з поляками. Отаманом козаків був тут Северин

Наливайко. Був це розумний і освічений чоловік, що вчився в Острозі в Академії, яку заложив князь Константин Острозький. Він в р. 1594 покинув двір князя, в якого служив урядником, і пішов на Січ. Зібрав там кілька тисяч козаків і пішов на Молдавію, поруйнував татарські міста і села здовж Дністра й забрав багато турків і татар у неволю.

Козацька стражниця на степі.

Вернувшись з Молдавії, пішов на Брацлавщину і здобув у Брацлаві табор польської шляхти, що зіхалася тоді на якусь нараду до цього міста. До Наливайка пристали брацлавські міщани й опанували на якийсь час місто, а зібрану шляхту прогнали.

В 1595 році пішов Наливайко щераз на Молдавію, а потім рушив через Галичину і Волинь аж на Білорусь. По дорозі грабував панські маєтки, а багато селян приставало до його війська.

Нарешті король Жигмонт приказав шляхті збирати військо і знову рушати на козаків. В січні 1596 року ру-

шив польський гетьман Станислав Жовківський проти Наливайка і другого козацького отамана Грицька Лободи, що злучився був з Наливайком.

Оба козацькі отамани стали на зиму табором під містом Лубнами на Солониці (на лівобічній Україні, недалеко Полтави). Була люта зима. Козаків було мало, а гетьман Жовківський прийшов з великим військом і окружив табор. Та може козаки були би й так перемогли польську перевагу, але між ними почалися чомусь сварки. Нарешті козаки Лободи вбили чомусь свого отамана Лободу, але не вибрали отаманом Наливайка, тільки якогось Кремпського. З тої незгоди між козаками скористав гетьман Жовківський і зажадав, щоби козаки видали йому Наливайка і старшину, а тоді він про них помилує. Козаки в тій біді забули, що повинні всі стояти за одного, і видали Наливайка й своїх старшин та зброю. Одначе дорого заплатили за цю зраду, бо польський гетьман не панькався зі зрадниками, яких казав повивішувати, так, що з десяти тисяч — втікло заледво півтора тисячі козаків, разом з нововибраним отаманом Кремпським, на Січ.

Наливайка і кількох старшин повезли в кайданах на суд до Варшави. Там вони були засуджені на кару смерти, лише Наливайка держали в тюрмі аж до 1597 р. Вкінці і йому також відрубали голову на площі перед замком у Варшаві. Нарід на Україні пустив поголоску, що Наливайка спалили в мідянім кітлі... Це були лише поговірки, які не відповідали правді. Такою самою страшною смертю згинув Северин Наливайко у Варшаві, як колись Іван Підкова у Львові.

Загадка.

А що то є за панисько, —
Ходить тільки там, де слизько;
Ходить все понад ставочок,
Остриє довгий свій дзьобочок;
Кожду жабку він витає,
Та живої не лишає?

Як Івась подорожував по світі.

(З казок братів Грімів).

Була собі бідна вдова, а в неї синок-одинак на ім'я Івась. Раз каже син до мами:

— Матінко, я хотів би трохи світа побачити. Пуст мене в дорогу!

— Якже ти будеш подорожувати? У нас нема грошей! Що візьмеш зі собою?

А синок каже:

— Мамо, я вже дам собі раду, хоч і грошей маю небагато. Я буду заєдно говорити: Не багато, не багато, не багато!

Пішов Івась у світ за очі та все говорить: „Не багато, не багато!“ Іде, іде, аж дивиться, при дорозі ставочок, а там рибаки рибу ловлять.

Івась каже:

— Слава Богу! Дай Боже щастя! Не багато, не багато, не багато!

В тій хвилі власне рибаки витягли сіти з води, але риби справді було в них не багато. Вони розлютилися, бо гадали, що то Івась заворожив рибу своїм „не багато“, перекинули Івася на коліно і вибили палицею.

А Івась каже:

— Люди добрі! Щож я мав говорити?

— Ти мав говорити: Ловіть більше, ловіть більше!

Пішов Івась далі дорогою та все говорить:

— Ловіть більше, ловіть більше!

Іде, іде, аж бачить, в однім містечку поставили шибеницю і вивели якогось нещасного, щоби його повісити.

Івась каже:

— Доброго здоров'я! Ловіть більше, ловіть більше!

А люди до нього:

— Що ти говориш, волоцюго? Ловіть більше? Ще мало тобі злих людей на світі?

І знову вибили Івася. А він питає:

— Якже я мав говорити?

— Ти мав казати: Прийми, Господи, грішну душу!

Іде Івась далі та все говорить: „Прийми, Господи, грішну душу!“

Іде, іде, аж дивиться, коло рова стоїть різник і ріже стару корову.

— Прийми, Господи, грішну душу! — каже Івась.
А різник на те:

— Що ти кажеш, гільтаю? — І набив Івася, а Івась ревно плаче тай питається:

— Щож я мав говорити?

— Ти мав говорити: Бідна худібка в рові!

Іде Івась далі і все повторює: „Бідна худібка в рові!“

Іде він через одне село, аж дивиться, ідуть молоді до шлюбу. Коні сполошилися, перевернули віз, а гарна молода в білім серпанку впала в рів, у болото.

Івась іде тай каже:

— Слава Богу! От, бідна худібка в рові!

— Що ти кажеш? — закричав молодий та як почне бити бідного Івася, як почне! Ледво живий утік нещасливий подорожний тай завернув до дому. Тепер уже й не думає подорожувати, бо сам бачить, що в нього талану на те нема.

Нове перо.

Дуже радий і веселий
Прийшов в школу наш Петро.
А знаєте, чого радий?
Бо купив школяр Петро
Гарне, сталеве перо.

— Гей, перо-ж моє, перо! —
Кликав радісно Петро.

— Як ти гарно мені пишеш,
Нігде »жидика« не лишиш,
Якеж гарне те письмо!

— Ох, моє ти дорогеньке,
Блискученьке, золотеньке,
Як узяв я тебе в руки,
Вже не чую втоми й муки —
Перочко моє нове!

А тамто, старе, кричало,
І дряпало і пищало
І шипіло і скрипіло
В руці мов гаде сичало,
Тай рипіло і скакало.

— Пиши: „Я нове перо,
Мій господар є Петро,
Що пишеться Перегінець,
А з роду він українець,
Тому я люблю його!“

Михайло Кумка.

Хорий мопсик.

Мопсик хорий, Мопсик бідний,

Щось болить у животі,

Ані спати, ані їсти —

Вже терпить він щось два дні.

Я вам скажу під секретом:

Він захланний на їду —

Через те розхорувався!

Та про це ви ні ду-ду...

І нарешті доктор Бурко

До хоренького прийшов,

Взяв за живчик і пробує,

Чи кружляє добре кров.

Ще й язичок показати

Доктор Бурко приказав

І говорить: — Ти, маленький,

За багато заїдав!

— А тепер лежати мусиш

В ліжку хоч неділь зо дві,

Я відразу вже й лікарство

Й порошки приніс тобі!

Доктор влив на ложку кроплі
Тай говорить: — На, зажий!
Але Мопсик наш скривився,
Він не хоче — Боже крий.

Ще й розлютився тай ліки
З чарки лапкою розлив,
Доктора зловив за вухо
Тай таки його... вкусив.

Доктор каже: — Га, нечемний!
Ти не ласкав ліків брати?
То не буду я лічити,
Будеш дальше хорувати!

Мопсик наш стогнав у ліжку
Щораз слабше: ах! та ох!
Не хотів ніяк лічитись
І нарешті бідний... здох.

* * *

Є й такі нечемні діти,
Що лікарства не беруть,
Через те хорують довго,
А часом, бідненькі, мруть.

І. Ю.

В суді.

Дрібний, худощавий, з чорними очима, з яких котилися великі сльози, стояв у суді сільський хлопець-сирота перед кратами. Стояв винуватий, хоч ще малий, та скривлений, начеб хотів закликати: „Мамо!“

Колиб він мав маму!.. Тодіб міг вганяти свobodно, куди хоче, одітий та неголодний. Не бракувалоб йому тоді ні любови, ні пестошів. Тепер стояв він дріжачи, наче пташина, видерта з гнізда, ледви жива.

А дивна була ота судова саля: Велика та опустіла, темна і студена. Без усякого милосердя, а голодна на людські сльози.

При оскарженім не було нікого. І хто-ж боронив би дитину нуждарів? Хіба лиш ті дві великі сльози, що плили з дитячих очей... А може ті дитячі літа, повні гарювання та сирітства? Чи може отой золотий промінчик сонця, що крізь вікно упав на русяву головку хлопяти, начеб сам Господь погладив волосся сироти...

Увійшов суддя. Глянув та запитав сухо:

— Де родичі?

— Невідомі! — відповів пан писар поважно.

Сирота підняв свої заплакані очі і стягнув свитину на свої голі груди, начеб від цього одного слова нагло пройняла його дрож та відгукнулася тиша.

Задумався суддя, похилив голову і спитав знову:

— Є в селі школа?

— Ні!

Суддя глядів на дріжачу дитину, на голі руки, худі та сині, на запалі груди та нужденне лахміття. І дивна хмара лягла йому на лице. У грудях почув таємне дріжання на саму згадку, що для будуччини рідного краю невеселі отакі картини. В уяві бачив густу, темну товпу, що виросла із таких сиріток без опіки, і з тих рядів молоді, що росла без школи. І вся та товпа — це втрачена сила народня. Її-ж можна було повернути на користь рідному краю. Вона вся забута, темна. Ніхто не сіяв між нею доброго зерна, хіба лихо. І лихом дише тепер вона

на всіх. Нема з неї помочі, ще й готова, за підмовою рунників, звернутися проти свого рідного краю. А колись будуччина захоче взяти від нас порахунок із того марно страченого мільона. Всі опущені бездольники терплять за провини свого оточення, своєї громади.

Якийсь таємний голос питається судді:

— Хто більше завинив: Чи цей несвідомий хлопчина, що не знає шляху і блукає в темноті, чи ви, що пишете великі книги карного закону, а не журитеся про те, щоби вчити дитину-сироту. Нехай вас за це Христос осудить!

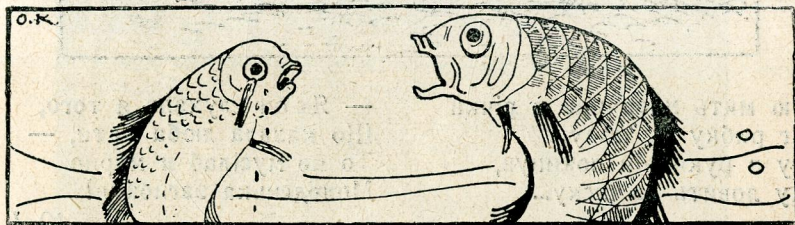
Суддя встав. Підійшов там, де стояло хлопцятко та з поблідлим личком ждало судового вирішення. Погладив рукою русяву головку сироти і сказав:

— Ходи, дитинко! Я скажу тебе вчити...

Переклав: Богданко.

Непослушна рибка.

Каже рибка до мамуні:

— Я хотіла б знати, ненюко,
Чи для мене на шнурочку
Висить мушка та маленька?..

— Я маленькі мушки люблю,
Хочу цю також зловити,
Та проти твоєї волі
Того не буду робити!

— Ой, моя любенька доню,
Це не мушка, уважай,
Це лише рибкам принада,
Ти її не доторкай!

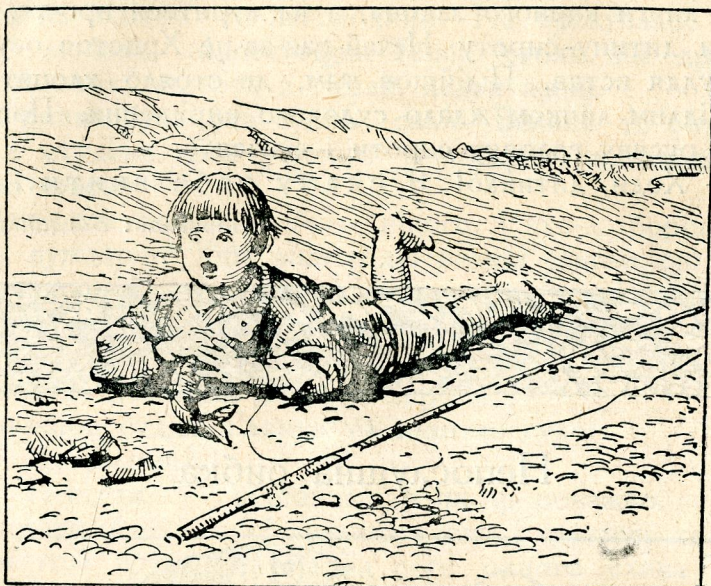
— Знай, що ця маленька мушка
Згуба для малих рибок!
Бо під нею криєсь скрито
Острий сталевий гачок...

— Як котра маленька рибка
На принаду ту піде,
На гачок вона пробється
І пропала раз на все!

Так сказала рибиці мати,
Та дурна була дочка...
Тож собі вона думає:
— Щоб боялась я гачка?

— Що то мати не говорить,
Та чи правда це усе?
Зловлю мушку і побачу,
Чи гачок в ній справді є!

І мала, глупенька рибка
Підпливає під гачок —
Хап! Ковтнула любу мушку
Тай зловилась на гачок!

В тую мить хлопчина з річки
Витяг рибку ту малу,
Вудку з руки він покинув,
Рибку ловить на піску...

— Як би слухала я того,
Що казала люба мати, —
То не мусілаб я марно
Молоденька загибати!

Ю. І.

Цвітник.

Свій городчик маю,
В нім цвіти плеаю;
Його підливаю.
Й що дня заглядаю:

Коли зійдуть цвіти,
Ті весняні діти —
Сам буду полоти —
Не боюсь роботи!

Богданко.

Геройська мати.

На краю лісової пущі сиділа велика тигриця і з любов'ю плющила очі: перед нею бавилося весело двоє молоденьких її діточок, товстеньких тигренят.

Яким солодким поглядом обіймала їх ця хижа пружковата мати! Скільки заппадливости, печаливости і журби було в її очах! Хто вгадає, які думки виринали в її голові? Може думала про тисячі небезпек, які треба побороти,

щоби виховати діток і зробити їх спосібними до самостійного життя?

Заходило сонце і пора було відпровадити молодих у кубло, а самій вибратися на лови.

Звільна піднялася вона з місця і розсунула гущу трав. За нею бігли молоді. Обережно ступаючи ішла мати, очима сверлукчи гущавник.

Нараз на скальному обриві блиснула луска і страшна голова вужа-питона намірилася до скоку. Ще мент і ворог роздавить залізними звоями свого тіла двоє маленьких тигренят.

Зрозуміла це мати і заступила їх своїм тілом. Ні, своїм життям заступила їх, готова до смертельної боротьби.

Мов стріла метнув собою вуж і обвився довкруги тигриці. Скорчилися перстені м'язів, щоби сторожити кости нападеної. Але тигриця, бориючись останками сил, вхопила за шию напасника і, вючись з болю, затиснула зуби так ціпко, як могла.

Вуж рванувся, але не вирвався. Тигриця мов закаменіла. Її проникла тільки одна думка: „Не випустити ворога, хоч би і вмерти прийшлося!“

Вуж задрожав судорожно. Його звої звільняли тіло героїської матері, врешті безсило опали.

Героїська мати уратувала життя своїх дітей.

Петро Люпенко.

Двоє гнізд.

(Байка).

Раз ворона і синиця
Проживали у дружбі —
Й як прийшла пора гніздитися,
Стали радити обі —
Де під дім шукать основи.

У пригоді став їм дятель,
Для обох старий приятель.
Він повів їх до діброви

І якраз на краю зруба,
Тай у стіп старого дуба,
Не при стежці, в самоті —
Місця — прямо золоті...

Та ворона і синиця
Ріжні мали тут думки:
Де найкраще їм гніздитися?
Чи на долі у ліщині,

Чи рішитися таки
Скласти гнізда біля зруба,
У розлогих гиллях дуба...

Так — по тій таки причині
Тут і їх старий приятель,
Міцнодзьобий хлопець-дятель
Ставив ради менше сміло,
Бо гніватись не хотів...
Тож лишивши бабське діло —
Сам на лови полетів...

А ворона та синиця
Стали далі розводитись —
Й аж по третій може днині
Вибрала ворона дуб,
А синиця у ліщині
Уважала кращим — зруб...
Всеж в сусідстві гнізда клали
І за місце докоряли...

От синиця
Вже й гніздом своїм чваниться,
Що затишне, у кущах...
А ворона й собі краще,

Що гніздо у неї краще...
Чи у бурі, чи в негоду —
Дуб не схилиться до споду...

Дармо тішив обох дятель
Їх услужливий приятель,
Що ніколи до гнізда
Не загляне їм біда...
Та не мала всеж спокою
Ще ворона гордовита —
І хоч мешкала горою
Не була тим дуже сита,
Бо синицю намовляла,
Щоб гніздо на дубі клала...

Свиснув вихор раз над дубом
І погнув ліщину — зрубом...
І в нещастю отак злому
Мусіла мала синиця
У гніздо ворони криться
Й утікати зі свого дому...
Та за дві, чи три хвилині —
Вже й звалила буря дуба —
Й сусідки посеред зруба —
Проживали у ліщині...

Макс Гаск.

Орел і хробак.

(Байка).

Орел спитав раз хробака:

— Хочеш зі мною замінятися? Я маю могутні крила, вони несуть мене під небеса; маю бистре око, ним висліджую добычу; маю сильні киті, ними ловлю добычу! Мій клюв дуже сильний. Свобідно буваю собі в безмежних просторах — ціла земля лежить низько підімною! Питаюся тебе: Хочеш замінятися зі мною?

— Ні! — відповів хробак.

— Чомуж? — спитав орел — бо він думав, що хробак з такої заміни може мати лише хосен. А хробак сказав вірлови:

— Великий орле, тобі дано багато, безперечно! Та не дано тобі такої, яку я маю, приємности, що я її чую, коли повзу! Тому то я й не хочу мінятися з тобою! Переклав: *Мих. Лотоцький.*

Любов сильніша від смерти.

В маленькій хатині блимав понурий каганчик. Бліде, непевне світло, ледви пробивало темряву ночі.

На постелі лежала умираюча жінка. Біля неї скулився від болю хорий Івасик, та тулив свої закостенілі рученята до грудей матери. А нещасна лежала без сил. Бліде обличчя покрит глибокий смутком. Тривожно щось шептала, а час від часу виривався з її зболілих грудей глухий стогін.

Важкі думи плили чорною хмарою на стомлене чоло. Що буде робити мій малий Івасик коли відйду? — думала нещасна мати. Хто за нього подбає? Хто його пригорне і приголубить? Хто погодує, попестить, та потішить? І великі сльози текли по блідім обличчю.

Вона присунула свого Івасика ближче до себе. Погладила ніжно рукою по вогких кучерах. Вже семей рочок йому, шептала. Нема батька. Пішов недавно боронити рідний край. Дома сама осталась з Івасиком. Люди забули за неї. Певно... кожний має свою журу. А вона самотня. Тяжко хвора... й Івасик хворий. Мабуть не вийде з цього. Сусіди бояться приходити. Заразлива недуга. Як дуже мучить горячка. Як страшно маячить Івасик. А тут нікого і нікого. О, коби вже вернувся батько. Знесилена — піддалась сірим думкам.

Малий Івасик чогось порушився. Мамо! Мамо! — залебеділа дитина і розплакалась. Івасик хотів вибічи з ліжка, та мати ледви його здержала. Взяла в свої обійми і почала успокоювати. Та не на довго сил ставало. Знеможена впала на постіль. В горлі її стало душно, а в голові наче вогнем пекло. Ждала милосердя, але від кого — сама не знала.

Однак ніхто не навідувався. Хатка далеко за селом, а вона з дитиною догоряє. Каганчик ще блимав трохи й загас. І тоді якимсь жахом пройшло тривожне серце матери.

Знову почала горячкувати. Спалені уста шептали: Івасик! Мій Івасик! Що з ним станеться, Боже мій? Нічого більше не бажаю, лише хай умираємо разом.

Страшне є слово „сирота“. Не хочу, щоби мій Івасик був сиротою. Як Ти, Господи, ще за нас не забув, то бери нас обидвое до себе. І тоді бліді уста матери почали говорити якусь молитву. Молитву, яку все переплітало одно бажання:

Коли хочеш мене взяти, бери Івасика зі мною, хай не лишається сиротою. Хай підемо разом у далеку, незнану країну, а там певно будемо щасливі.

Нечайно засвистав зловіщо вітер. Залопотіли шматки позатикані від зимна в мале віконце. Заскрипіли двері. Гу-у-у — заспівав вітер і пішло по хаті морозом.

Але вона вже була на все готова. Лежала спокійно. Івасик притиснувся до своєї матери так дуже, дуже. А її здавалося, що

вже всьо перестало боліти. Чогось усміхнулася так лагідно, ніжно. У хатинці ставало щораз ясніше. Якийсь таємничий блиск розійшовся по хаті. Стіни весело засміялись наче розступилися.

Побачила голубе небо засіяне міліярдами зірок і почула якісь вистріли раз по раз. Івасик також глядять переляканий, Перед ними височезна гора ціла у хмарах і в димі. А зпід землі, немов мурашки, вибігають якісь жовніри з наїженими крісами. Та хтось на переді. Невжеж це татко Івасика. Зовсім такий саміський. Справді він. Так довго ожиданий. Обидвое його пізнали.

Допотить жовто-блакитний прапор в його руках. Слава! Слава! гомонить луною. Вперед! Але стріли не устають. Ще один стріл, найбільше болючий. Навіть Івасик заплакав. Чогось батенько захитався. Впав. Так, це вони добре виділи...

А голубе небо загорілось ріжними преріжними вогниками, що грали, як чічки на леваді на весну, коли ішов Івасик з мамою на цвіті. А зірки... як їх страшно багато. Все більше і більше, і підходять до них що раз то ближе.

І тоді почули могутній гомін труб. Такий голосний, що аж зірки почали падати на землю. А потім хмари розбіглись і появилася якась величава постать.

Але Івасик зі своєю мамою, вже десь бачили цього величавого жовніра, лицаря. З голови його розливалася ясність, як золото. В одній руці держав щит, а другою підніс меч в гору і зближався до них, немов на крилах. Нараз устали труби гомоніти і тоді почули грімкий голос того лицаря: „Він упав тут на полі слави за волю України!“

— Батенько впав за волю України — прошепотів Івасик.

Ще понеслось луною: „Не ждїть на мене, я вже тут!“ І труби знов загомоніли...

Перед ними простелився просторий блакитний шлях гень, гень далеко, аж на сонічко ясне.

А величавий лицар поклонився. „Ходіть, каже, бо і ви співучастники його слави. За свої терпіння одержите найкращу заплату. Він жеде на вас... ваш батенько!“

А щаслива мати, вхопила Івасика на руки, притулила палко до своїх грудей і вже пішла.. Пішла шляхом блакитним, поміж зіроньки срібні, на сонічко ясне.

А рано, коли прийшли далекі сусіди відвідати недужих, вже їх не застали. Івасик з матусею, вже були далеко.... дуже далеко...

Микола Повідний.

Кожний має свій спосіб.

(З чеського).

Якось сталося так, що малий Павлусь та Василько лишилися дома самі.

— Знаєш що, Павлику? Я надумав щось дуже веселе! Здійми лишень зі стіни зеркало й постав його на підлозі при стіні, а я побіжу принесу нашу голубку! Цікаво, що вона буде робити, побачивши себе в ньому?..

За якусь хвилину зеркало вже стояло на підлозі, а Василько поставив перед ним сизу голубку. Вона відразу стала воркотіти й уклонятися, все наближаючись до зеркала, доки аж не стукнулася об скло своїм дзьобиком. Тоді здивовано глянула ще раз на свою уроду й обійшла зеркало навколо, шукаючи там незнайому голубку. Це повторювалося кілька разів. Павлусь і Василько по-присідали біля зеркала й стиха задоволено сміялися.

Потім хлопці принесли кицю Багірку. Вона витягла своє гнучке тіло й, зацікавлена, помахуючи пухнатим хвостиком, наблизилася до зеркала. Та вже за хвилинку киця байдуже позіхнула й простяглася на підлозі.

Далі прийшла черга на старого пса. Бурко здивовано загавкав кілька разів, а потім помахуючи хвостом, спокійненько відійшов від зеркала. Своім докірливим поглядом він ніби хотів сказати дітям:

— Хлопці, хлопці, що це вам надумалося жартувати зі старим? — Та ж я вже кілька разів бачив себе в потічку!..

Тоді Павлусь привів свою маленьку сестричку Оленку й був дуже здивований, що вона, як і голубка, шукала за зеркалом другу дівчинку.

— Чому-ж тоді Багірка та Бурко не йшли подивитися, що є за зеркалом? — питав він Василька.

— Не знаю! Певно, вони розумніші!..

— І від Оленки?

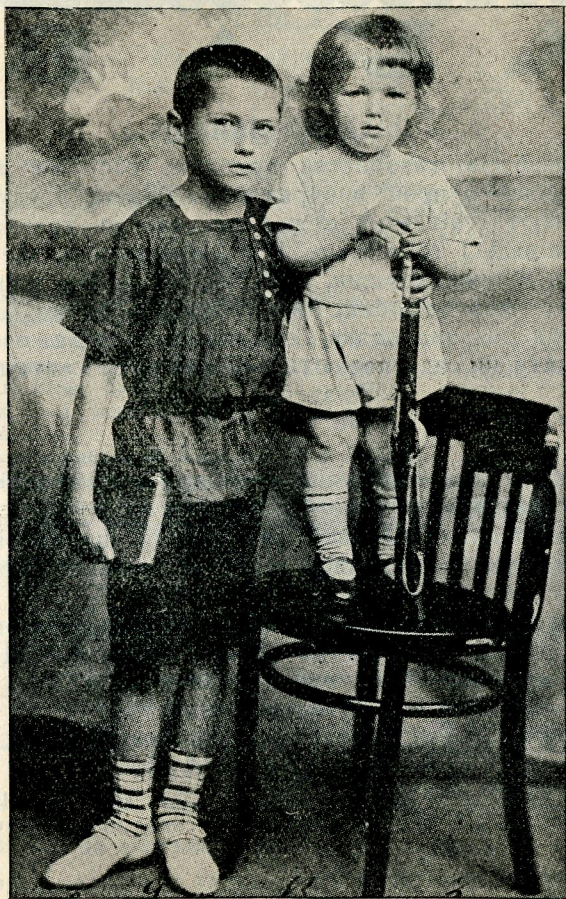
— Звичайно! Оленка-ж ще маленька!

Павлусь замислився.

— Ні, ні, Васильку! — скрикнув він за якийсь час. — Це не так, як ти кажеш. Адже-ж і Багірка та Бурко спочатку теж думали, що бачуть живих: кицю і пса. Але потім... Ти помітив, як вони вітрили носами перед зеркалом? Вони нюхом пересвідчилися, що ніякої киці й пса там не має й тому так спокійно відвернулися від скла.

Василько вибіг на двір і за хвилину привів у кімнату маленького бородатого козлика. Як тільки той побачив другого козлика в зеркалі, вирвався Василькови з рук, войовничо нахилив голову і, раніше, ніж Василько й Павлусь встигли його здержати, — лежало зеркало долі, розбите на дрібні куснички... Маленький козлик найскорше пересвідчився, кого він бачить у зеркалі...

Наші друзи з Холмщини.

Венямин і Віталій Ющуки з Ярославця.

Це із холмської землі
Українські діточки:
Наші друзи молоді,
Наші любі холмщаки.

Старший з ліва Венямин,
Він ніколи не дармує,
Прочитає твір один,
Зараз думає міркує.

Другий, менший, Віталій —
В нього войовнича вдача,

Має він вже крісик свій,
Бо натура це козака.

Тож наукою один —
Другий славними ділами
Най прислужаться колись
Для спільної всім нам Мами.

Бо пізнати вже по тім,
Як читають «Світик» ревно,
Що прегарні люди з них
Виростуть колись напевно.

Ю. Ігорків.

З А Б А В И

Гніздечко звиваю...

Одна особа з товариства прибирає собі ім'я якоїсь птиці, друга ім'я дерева, а інші вибирають собі імена предметів, з яких пташки звивають гніздечко, отже: мох, стебло, травка, пух, перце, патишок, папірець і таке інше. Інші прибирають ще й назви комахок, н. пр. мушка, хрущик, комарик і т. д. Ще інші приймають імена писклят: жовтодзюбик, писклятко, воробятко і т. д.

Коли вже роздано назви, »птиця« і »дерево« остають на середині кімнати, чи саду, подають собі обі руки і »птиця« говорить:

— Гніздечко звиваю,
Дерево вже маю,
Треба ще моху!

Тоді підбігає та особа, що є »мохом«, а »птиця« й »дерево« беруть її в середину.

Тепер »пташка« говорить далі, що їй ще потрібно стебла, потім травки, пуху і так далі і всі ті особи прибігають і стають в середині, в »гніздечку«.

Тепер особи, які творять »гніздечко«, беруться за руки і стають довкола »дерева«, а »птиця« стає в середині і каже:

— Вже готове гніздечко,
В нім маленькі писклята,
Тут сидить жовтодзюбик,
Там малі воробята!

Коли »птиця« вимовляє ці назви, тоді ті особи, що мають ті назви, збігаються до гнізда, входять в середину і кричать: »Їсти, їсти, їсти!«

Тоді »птиця« вибігає з кола, хапає особу, яка ще поза ними остала і кличе:

— Ти комарику мій сам?
Я тебе писклятам дам!

І веде »комарика« до гнізда, а потім вибігає знову і ловить когось другого, кажучи:

— А ти, хрущику мій сам?
Я тебе писклятам дам!

Так робить, аж доки всіх не запровадить до гнізда.

А коли всі »комахи« в гнізді, тоді »писклята« знову кричать: »Їсти, їсти, їсти!« — і вилітають з гнізда.

»Птиця« вилітає за ними і хоче їх зловити; вони втікають, а кого першого зловить, той дає фант і стає »птицею« — і забава повторюється на ново.

Цю забаву добре вести на подвір'ю або в саді, в гарний весняний або літний день.

Розвязки загадок.

Число: 1.

Загадка складова.

1. Рантух; 2. Ігор; 3. Зулюси; 4. Дискос; 5. В'ядукт; 6. Оаза.

Цілість: РІЗДВО ХРИСТА.

Шаховий коник.

Що робиться в Україні! Біда
Нас опрягла: ні спокою, ні хліба!
Немає як прожити, Хоч тікай

Світ за очі з свого краю. Горе
Ще й тяжкеє. Скрізь розбрат, січі, гвалт
Та все війна! Нема вже їй і краю!

Л. Старицька-Черняхівська: »Гетьман Дорошенко«.

З н а ю:

1. Дня 21 марта і 23 вересня кожного року.
2. Ніль в Африці — має 6800 км.
3. Від імени італійського мореплавця Амїріга Веспучі, що в роках 1499—1504 обїхав кругом Америку.
4. Українські Січові Стрільці.
5. Конструктором першої підводної лодки був англійський механік Корнило Дребель в році 1622.
6. Українського мистця М. Івасюка.
7. В місті Переяславі на Україні дня 18 січня 1654 року.
9. Простір землі з котрого всі води (ріки) спливають до одної головної ріки.
10. 3 причини браку мінімуму (5000) передплпників.

Магічний квадрат.

В	О	Д	А
О	В	І	Д
Д	І	Р	А
А	Д	А	М

Загадка хрестикова.

1. М; 2. Хан; 3. Тайга; 4. Ада; 5. Еспа-
нія; 6. Винниця; 7. Оса; 8. Калка; 9. Біг;
10. 3 Цілість: »МАЙДАН СЛІЗ«.

Загадки.

1. Подушка; 2. Чісник; 3. Блоха;
4. Душа і тіло; 5. Горівка.

Фігуральна загадка.

1. Акулина; 2. Каламар; 3. Граната; 4. Страшок; 5. Шмарагд; 6. Падишах;
7. Америка.

Загадочні візитівки: Архимандрит — Диктатор.

Число: 2.

Шаховий коник.

Ми можемо згинуті всі,
Засїяти весь рідний край кістками,
Залить його своєю кровю, а
Не зрадимо до віку України,
Й неславою не вкриємо себе!
Людмила Старицька-Черняхівська.

Краткована фігура.

1. Ярослав; 2. Істрієць; 3. Палермо.

Загадки.

1. Гуска; 2. Индик; 3. Голуб;
4. Качка.

Число: 3.

Загадка складова.

1. Посаг; 2. Офіцина; 3. Редактор; 4. Ігумен; 5. Дараба; 6. Наркотик; 7. Ота-
ман; 8. Маншети; 9. Упряж; 10. Каліопе; 11. Ребровач; 12. Адамашок; 13. Юстина.
- Цілість: »ПО РІДНОМУ КРАЮ« — гарна книжечка.

Шаховий бігун.

Любіться, брати мої,
Україну любіте —

І за Неї безталанну
Господа моліте!

Т. Шевченко.

Магічний хрест.

Г — мак — жир — муж — кір — ч.
ГАЛИЧ — КУЛІШ.

Утаєні імена.

1. Олена; Маруся; 3. Оля; 4. Галя; 5. Олеся; 6. Іринка; 7. Явдоха.

Шаховий коник.

Церква — домовина
Розвалиться, а зпід неї
Встане Україна,
І розвіє тьму неволі,

Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти.

Шевченко.

Шарада: ГАЙДАМАКИ.

Знаю:

1. Дмитро Байда-Вишневецький.
2. Берестечко, містечко на Волині над річкою Пляшевою. Воно славне пам'ятною битвою України з Польщею в дні 9 липня 1651 року.
3. Прибічна рада, зложена з 6 російських військових старшин, призначена до слідкування всіх чинностей укр. гетьманів від Павла Полуботка починаючи.
4. Столичні міста Європи: Ангора, Атени, Бадуц, Берлін, Берно шв., Білгород, Брукселя, Будапешт, Букарешт, Варшава, Відень, Гага, Гельсінфорс, Деблін, Ковно, Копенгага, Лізбона, Люксембург, Лондон, Мадрит, Монако, Москва, Осльо, Париж, Прага, Ревель (Талін), Рим, Рига, Сан Маріно, Софія, Тірана, Харків, Штокгольм.
5. Винахідником машини до писання був американець Хрістофор Лятм Шолес.
6. Івана Котляревського.
7. Опис ходу подій в хронологічному порядку.
8. Микола Лисенко.

Число: 4.

Загадка складова.

1. Хорив; 2. Рінальдо; 3. Истмос; 4. Синдик; 5. Тавор; 6. Османе; 7. Саккос.

Цілість: ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Шаховий коник.

Хай є в катів сила замучить, розпяти
Безсилеє тіло святого борця, —
Великого-ж духа повік не здолати:
Безсмертям палають славетних серця.

Черкасенко.

Поможіть вирахувати:

Пастух мав 301 овець.

Магічний квадрат.

С	К	О	В
К	О	Р	А
О	Р	Е	Л
В	А	Л	Ь

Всі загадки дають до розвязки: 22 пункти. Премії за розвязки одержують ті, що здобудуть більше як половину приписаних пунктів.

Влучні розвязки надіслали в пунктах: Олексюк Роман 22, Паньків Ірина 22, Сікора Дарка 15, Шепарович Оля 13, Скородінський Богдан 10, Русин Ірина 5, Михаліхи М. О. І. й О. 4, Канда Дозя 3, Гоянюк Зеня 3, Ріпецький Нестор 3, Литвинюк Надя 3, Грицаївна Марта 3, Медведі Галя і Нельо 2, Тисовська Оксана 2, Царівна Маруся 2, Тарнавська Маруся 1.

Премії одержали: Олексюк Роман і Паньків Ірина книжечку Дм. Дорошенка п. з. «ПО РІДНОМУ КРАЮ»; Сікора Дарка — книжечку І. Лункевича п. з. «ЖИТТЯ ПЕРВІСНОГО ЧОЛОВІКА»; Шепарович Оля — книжечку Данеля Дефо п. з. «РОБІНЗОН КРУЗО».

Премії висилається рівночасно поштою.

КУПУЙТЕ

та прочитуйте всі кни-
жечки, що їх подаємо до
Вашого відома на сьому
місці.

НОВІ КНИЖКИ

ЗАКЛАДАЙТЕ

собі домашні бібліотечки
і старайтеся зібрати
в них усі твори дитячої
літератури.

Подаємо понище список найновіших видань нашого Видавництва, які надаються для шкільних бібліотек та на „НАГОРОДИ ПИЛЬНОСТІ“ для старшої молоді.

1. *Данель Дефо*: **РОБІНЗОН КРУЗО**. Стр. 112. Обр. 55. Ціна 1'80 зл.

Видання цього архитвору світової літератури для молоді в українським перекладі (значно скроченім) виповнило велику прогалину в українській дитячій літературі. Ця книжечка стане дуже пожаданою лектурою, головню для дітвори вселюдних сільських шкіл — бо вона написана дуже легенько і має велику скількість прегарних образків для пояснення змісту оповідання та ходу подій.

2. *В. Лункевич*: **ЖИТТЯ ПЕРВІСНОГО ЧОЛОВІКА**. Стр. 148.

Обр. 120. Ціна: 2'50 зл. (в опр. 3'50 зл.).

Ця книжечка, апробована Міністерством Освіти для шкільних бібліотек, буде першим в нашій популярній літературі підручником для шкільної молоді з області історії культури і цивілізації. Переклад її такий легенький та милозвучний, а при тім велика скількість образків, що читання цього твору причиниться до поширення світогляду широких верств нашої суспільности. Цю книжечку повинна закупити кожда школа для дітчої бібліотеки.

3. *Дмитро Дорошенко*: **ПО РІДНОМУ КРАЮ**. Стр. 156. Обр. 36.
Ціна 2'50 зл. (в опр. 3'50 зл.)

Хто бажає довідатися про славне минуле українського народу — то конечно мусить прочитати цю книжечку, в якій автор (один з найкращих наших знатків козацької старовини) описав свої мандрівки по історичних місцях України. Ця книжечка стане принадною лектурою не лише для молодого гімназиста, але й для кожного свідомого селянина, робітника, учителя, священика та прочого інтелігента, і кожій з однаковим інтересом та одушевлєнням читатиме її кількома наворотами.

4. *Д-р Л. Кобилянський*: **МИКОЛА ЛИСЕНКО**. Стр. 96. Обр. 25.
Ціна: 1'50 зл. (в опр. 2'50 зл.).

Хто знова бажає пізнати умови, серед яких повставало культурне ВІДРОДЖЕННЯ українського народу — то нехай собі уважно прочитає книжечку д-ра Кобилянського, яка не є лише біографією нашого геніяльного мистця, творця української музики — але займаючим описом творчих стихій серед наших найвизначніших людей на овиді 60—80 років минулого століття, яких ні «укази» Валуєва, ні кнути і торми Москви, не здержували в творчому гоні для кращого майбутнього рідного народу.

5. *Микола Шугаєвський*: **ЖИВІ ЛЯЛЬКІ**. Стр. 44. Ціна: 90 сот.

Це прегарна фантастична сценічна картина в 4 діях для дітчого театру, зі співами і танцями. Надається вона до вистав в часі вакаційних ферій. Зміст її дуже веселий, а головну роль керує маленька збиточна ІРОЧКА, дівчинка 6—7 літня. На звичайну пересилку 1 книжечки треба долучати 25 сот., а на поручену 75 сот.

Вже вийшов з друку **НОВИЙ КАТАЛЬОГ** всіх видань „СВІТА ДИТИНИ“. Висилається його кождому безплатно. Хто бажає — нехай зажадає його карточкою. В тім катальогу є поданий виказ апробованих Міністерством Освіти українських книжок для шкільних бібліотек.

ПРОХАННЯ ДО ВСІХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

Отцим числом газетки кінчаємо перший піврік. Видавництво доложило зі своєї сторони всіх зусиль, щоби в тім році відповісти всім тим вимогам, які до нього поставили всі читачі та передплатники, на основі анкетного листка.

Крім ріжних змін у змісті журналика — введено ще БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ПОВІСТЕВИЙ, який коштує тільки, що половина накладу газетки, через що кождий передплатник має майже 50% дешевшу передплату, бо цей додаток, як окрема книжка при кінці року буде коштувати 7 золотих.

Тут зазначаємо, що в наслідок цього збільшення об'єму газетки — значно зросла в тім році скількість НОВИХ передплатників. Однак на жаль багато з них не платить правильно належної передплати. Багато є таких, що прислали із замовленням **квартальну передплату в квоті 3 зл.**, а вже за **ДРУГИЙ** квартал належної передплати не надіслали. Багато зі **»старих«** передплатників взагалі ще ні одного сотика за цей рік (1930) не ввели. Це все є АНОМАЛІЇ, які дуже відомо відбиваються на видавництві, бо через брак гроша спиняють його розгін і ділову справність.

З огляду на відомий всім новий спосіб висилки газетки **через Уряди поштові** (які кожде число самі адресують) годі нам залучати до газетки всім довжникам упізнання, чи **виготовлені чеки з залеглою передплатою**, як це ми в попередніх роках завжди практикували. Тепер це відпадає. Тому адміністрація буде мусіла посилати до всіх довжників пригадки про **залеглу передплату**, (а властиво — **ПОСЛІПЛАТУ**) окремими листами, на кошт адресатів (довжників).

Щоби отже не завдавати зайвої роботи адміністрації видавництва та не робити зайвих видатків на поштові значки для оплати листів з упізнаннями — просимо отцим всіх наших передплатників, щоби як найскорше надсилали передплату на III квартал, а всіх довжників — щоби вирівнували залеглости по кінець червня 1930.

Хто не має блянокетів чекових — нехай карточкою зажадає їх від адміністрації. Зрештою в кождім Уряді поштовім можна купити **чистий блянокет чековий** (без числа конта) і на нім **написати число: 151.285**, яким є в П. К. О. у Варшаві означене наше конто. Це найпростіший і найдешевший спосіб пересилки передплати.

Кому з передплатників бракує евентуально які числа за цей рік — то нехай як найскорше їх ЗАРЕКЛЯМУЄ окремою карточкою, бо деякі числа є вже **на вичерпанню**, (а 1 ще вже зовсім вичерпане) і опісля не зможе скомплетувати річника, ні цілости повісти **»ЧОРНА ІНДІЯ«**.

Надіємося, що наше прохання не остане без відгуку зі сторони П. Т. ПЕРЕДПЛАТНИКІВ і що в днях: 1—5 червня ц. р. до каси видавництва напливе більша скількість гроша, яким зможемо повіривнувати всі наші зобов'язання.

Адміністрація.